

USAID

NGA POPULLI AMERIKAN
OD AMERIČKOG NARODA

*Empowered lives.
Resilient nations.*

ANALIZA PULSA JAVNOSTI 2019.

POMIRENJE I SUŽIVOT NA KOSOVU
PERCEPCIJE ETNIČKIH ZAJEDNICA NA KOSOVU

*Empowered lives.
Resilient nations.*

ANALIZA PULSA JAVNOSTI 2019.

POMIRENJE I SUŽIVOT NA KOSOVU
PERCEPCIJE ETNIČKIH ZAJEDNICA NA KOSOVU

Pripremio tim UNDP na Kosovu - Projekat „Puls javnosti“

Priština
Novembar 2019. godine

*Stavovi izraženi u ovom dokumentu pripadaju ispitanicima
i ne predstavljaju stavove UNDP i USAID.*

SADRŽAJ

PREGLED IZVEŠTAJA	04
1. UVOD	06
2. KONTEKST	08
3. NALAZI ISTRAŽIVANJA	08
3.1. Život u multietničkim opštinama	08
3.2. Međuetničko pomirenje	13
3.3. Bezbednost i diskriminacija	22
4. RASPRAVA I ZAKLJUČCI	26
5. KLJUČNI NALAZI	27
ANEKS 1. METODOLOŠKI PRISTUP	28

SLIKE

Slika 1. Da li mislite da je Kosovo na pravom ili lošem putu? Pregled po etničkoj grupi	8
Slika 2. In Generalno, koliko ste zadovoljni radom opštine (lokalnih organa vlasti)? Presek po opštini	9
Slika 3. Generalno, kako biste ocenili odnose između ljudi različite etničke pripadnosti na Kosovu? Presek po etničkoj grupi	10
Slika 4. Kako se osećate živeći u multietničkoj opštini?	10
Slika 5. Kako se osećate živeći u multietničkoj opštini? – Presek po etničkoj grupi	11
Slika 6. Koliko često sedmično ostvarujete interakciju sa pripadnicima drugih etničkih grupa? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)	11
Slika 7. Kako se osećate u interakciji sa ljudima drugih etničkih pripadnosti? Presek po etničkoj grupi	12
Slika 8. Generalno, da li biste želeli da razgovarate sa ljudima iz drugih etničkih grupa...? Presek po etničkoj grupi	12
Slika 9. Koji je od sledećih opisa odnosa između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba po vama najtačniji? Presek po etničkoj grupi	13
Slika 10. Koji je glavni razlog koji trenutno utiče na to da odnosi budu napeti, prema Vašem mišljenju? Presek po etničkoj grupi	14
Slika 11. Šta za vas znači pomirenje?	14
Slika 12. Šta je za vas pomirenje? Presek po etničkoj grupi	15
Slika 13. Da li je pomirenje neophodno na Kosovu, prema Vašem mišljenju?	16
Slika 14. U kojoj meri se slažete da je moguće pomirenje na Kosovu?	16
Slika 15. Do koje mere se slažete sa sledećim izjavama u vezi sa oružanim sukobom iz 1998-1999. god. i međuetničkim pomirenjem?	17
Slika 16. Do koje mere se slažete sa sledećim izjavama u vezi sa oružanim sukobom iz 1998-1999. god. i međuetničkim pomirenjem? Presek po etničkoj grupi	18
Slika 17. Kako gledate na ulogu sledećih mehanizama/programa u pogledu promovisanja pomirenja na Kosovu?	18
Slika 18. Kako gledate na ulogu sledećih mehanizama/programa u pogledu promovisanja pomirenja na Kosovu? – Presek po etničkoj pripadnosti	19
Slika 19. Koliko ste zadovoljni radom sledećih mehanizama u pogledu promovisanja pomirenja na Kosovu?	20
Slika 20. Koliko ste zadovoljni radom sledećih mehanizama u pogledu promovisanja pomirenja na Kosovu? – Presek po etničkoj pripadnosti	21
Slika 21. Da li se slažete ili ne sa sledećim mogućnostima?	22
Slika 22. Da li se osećate bezbedno kada izađete vani? Presek po etničkoj grupi	23
Slika 23. Koji je razlog zbog kojeg se osećate nebezbedno? Presek po etničkoj grupi	23
Slika 24. Koliko ste se često osetili diskriminisano, ako jeste, u proteklih godinu dana? Presek po etničkoj grupi	24
Slika 25. Zašto ste diskriminisani, prema Vašem mišljenju? Presek po etničkoj grupi	24
Slika 26. U kojoj situaciji ste najčešće doživeli diskriminaciju? Presek po etničkoj grupi	25
Figura 27. Shpërndarja e mostrës (n = 451)	29

KRATAK PREGLED IZVEŠTAJA

Ova studija sadrži percepcije ispitanika o međuetničkom procesu pomirenja na Kosovu,¹ njegovim problemima, izazovima i prilikama. Cilj studije je da prouči kako institucije, donatori i međunarodne organizacije na Kosovu mogu da na najbolji način podrže pomirenje sa stanovišta ljudi na Kosovu. Studija je napravljena uz pomoć 12 fokus grupa i kvantitativne ankete sa 451 ispitanika koja je sprovedena u sedam multietničkih opština, i to: Prizren, Južna Mitrovica, Severna Mitrovica, Kamenica, Štrpce, Gračanica i Istok.

Rezultati otkrivaju da se više od polovine ispitanika (54%) u sedam izdvojenih opština oseća **veoma ugodno**, a da se 24% ispitanika oseća **donekle ugodno** živeći u multietničkoj opštini. Međutim, većina ispitanika u opštinama Gračanica (92%) i Severna Mitrovica (73%) navodi da je **donekle veoma neugodno** živeti u multietničkom okruženju. Ispitanici koji žive u ove dve opštine jedini su **znatno nezadovoljni** (donekle ili potpuno nezadovoljni) radom svoje opštine (Gračanica – 97% i Severna Mitrovica – 76%).

Dok polovina ispitanika iz reda kosovskih Srba misli da su **odnosi sa kosovskim Albancima napeti**, četvrtina kosovskih Albanaca smatra da **odnosi nisu toliko napeti ili da uopšte nisu napeti**. Razgovori vođeni u fokusnim grupama pokazali su da, od sedam izdvojenih opština, ljudi različite etničke pripadnosti najverovatnije će ostvariti interakciju i družiti se u Prizrenu. U drugim opštinama, ljudi različite etničke pripadnosti, posebno kosovski Albanci i kosovski Srbi, obično ostvaruju interakciju samo u neophodnim slučajevima. U međuvremenu, anketa je otkrila da većina ispitanika (63%) **ostvaruje interakciju sa ljudima različite etničke pripadnosti** bar ponekad i obično vikendom. Međutim, **kosovski Srbi su grupa koja najverovatnije** ima redovnu (čestu ili povremenu) interakciju sa ljudima druge etničke pripadnosti (46%).

Velika većina ispitanika (88%) smatra da je **pomirenje neophodno** na Kosovu, što je obećavajući pokazatelj spremnosti na pomirenje. Međutim, dok se 85% kosovskih nevećinskih ne Srba² i 79% kosovskih Albanaca bar **donekle slaže** da je pomirenje moguće na Kosovu, tako veruje manje od polovine kosovskih Srba (47%). Razgovori vođeni u fokusnim grupama otkrili su da ljudi koji **ne veruju da je pomirenje moguće** uglavnom svoj pesimizam pripisuju nerešenim problemima iz sukoba 1999. god. i nespremnosti druge strane da se pomiri. Više od polovine ispitanika, bez obzira na etničku pripadnost, smatra da **pomirenje znači kazniti izvršioce zločina tokom oružanog sukoba** (70%) i/ili **izgraditi dobre međuetničke odnose** (54%).

1 Za UNDP, svako pominjanje Kosova treba shvatiti u kontekstu Rezolucije 1244 Saveta bezbednosti UN

2 U daljem tekstu „ostale zajednice“.

Dublja analiza podataka je otkrila da postoji jaka veza između stepena verovanja ljudi u pomirenje i njihove percepcije o postojanju delotvorne mere praktične politike koja bi omogućila pomirenje, kao i njihovog stepena zadovoljstva radom organa vlasti na promovisanju pomirenja na Kosovu i u Srbiji. Uprkos verovanju većine ispitanika (55%) da je **uloga javnih institucija na Kosovu u promovisanju pomirenja veoma važna, samo 30% smatra da postoje delotvorne mere praktične politike** koje omogućavaju pomirenje. Osim toga, manje od polovine ispitanika smatra da je Kosovo ostvarilo značajan napredak u pomirivanju različitih etničkih zajednica. Učesnici fokusnih grupa smatraju da su vlasti **Kosova i Srbije odgovorne za predvođenje na putu ka pomirenju**, a nekoliko učesnika različitih fokus grupa izjavilo je da bi **međunarodna zajednica trebalo da pomaže** ceo proces.

Nadalje, rezultati pokazuju da su stanovišta ljudi u pogledu mogućnosti da dođe do pomirenja pozitivno povezana sa tim da se oni osećaju bezbedno kada izađu vani. Kosovski Srbi se **najpre osećaju nebezbedno** (46%) kada izađu vani u poređenju sa drugim manjinama na Kosovu (2%) i kosovskim Albancima (7%). Dok je za veliku većinu kosovskih Albanaca **razlog zbog kojeg se ne osećaju bezbedno njihova etnička pripadnost** (71%), razlozi zbog kojih se kosovski Srbi osećaju nebezbedno variraju između **etničke pripadnosti, veroispovesti i jezika**. Druge zajednice na Kosovu tvrde da se osećaju nebezbedno uglavnom zbog svoje etničke pripadnosti (50%) ili veroispovesti (50%).

Pošto je glavni cilj ove studije da prouči kako javne institucije, donatori i međunarodne organizacije na Kosovu mogu najbolje da podrže pomirenje na Kosovu prema mišljenju njegovih stanovnika, rezultati ankete i razgovora vođenih u fokusnim grupama otkrivaju da je veoma važno da se sve strane uključe u proces, i to javne institucije Kosova i Srbije, međunarodna zajednica, civilno društvo, verske institucije, kao i sami ljudi. U stvari, tokom razgovora vođenih u fokusnim grupama, mnogi učesnici su naveli da bi međunarodna zajednica trebalo da pomaže ceo proces pomirenja na Kosovu i da bi trebalo da se osmisle programi spajanja ljudi različite etničke pripadnosti u saradnji sa domaćim organima vlasti. Kao što je konstatovano u drugim studijama na temu društvene kohezije, domaći učesnici studije sa Kosova „smatraju da je međunarodna zajednica važan akter u pogledu podsticanja društvene kohezije na Kosovu“³.

3 UNDP i FBA. (2019), Društvena kohezija na Kosovu: Pregled konteksta i ulazne stavke. Str. 21. https://www.undp.org/content/dam/kosovo/docs/ResearchAndPublications/UNDP%20FBA%20Social%20Cohesion%20Report%20Final_English.pdf

1. UVOD

Tenzije među zajednicama na Kosovu, posebno između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba, istrajavaju 20 godina po okončanju oružanog sukoba na Kosovu 1999. godine. Prema podacima Pulsa javnosti iz maja 2019. godine, kada su upitani o trpeljivosti i uzajamnom prihvatanju na Kosovu, većina kosovskih Albanaca (21,8%) je odgovorila da smatra da su odnosi napeti, uz određeni napredak u skorijoj prošlosti; slična percepcija zabeležena je kod 26,7% kosovskih Srba. Većina kosovskih Srba (22,2%) smatra da su odnosi napeti i da će ostati takvi; slično stanovište zabeleženo je kod 39,3% kosovskih Albanaca. Samo 5,2% kosovskih Albanaca i 1,4% kosovskih Srba smatra da odnosi između ove dve etničke grupe na Kosovu nisu uopšte napeti, dok 14,8% kosovskih Albanaca i 11,0% kosovskih Srba smatra da odnosi nisu toliko napeti. Istovremeno, 12,6% kosovskih Albanaca i 36,2% kosovskih Srba smatra da su odnosi napeti, uprkos zabeleženom značajnom napretku.

Ovo je problem koji se mora bolje proučiti i kome treba pažnja institucija, posebno ako ćemo ostvariti napredak u pogledu tranzicione pravde/suočavanja sa prošlošću i normalizacije odnosa između Prištine i Beograda. Polovina od oko 100.000 kosovskih Srba živi na severu Kosova, na teritoriji koja ima neposrednu vezu sa Srbijom. Druga polovina živi i čini većinu uglavnom u opštinama, od kojih su neke posebno stvorene u sklopu procesa decentralizacije. Do sada je ostvaren ograničen napredak u normalizaciji međuetničkih odnosa na Kosovu.

Spor između Kosova i Srbije problematičan je ne samo na lokalnom nivou, već i u pogledu opšte bezbednosti na Balkanu. To navodi međunarodna tela da povećaju napore u rešavanju spora pokretanjem i posredovanjem u procesu dijaloga između Prištine i Beograda kojeg prate brojne instance napetosti i neslaganja. Kosovo i Srbija su od 2011. god., uz posredovanje EU, rešili određene tehnikalije. Međutim, neslaganja opstaju i utiču na svakodnevni život pripadnika obe etničke pripadnosti, uključujući trgovinu, snabdevanje energijom i prekogranična putovanja.

Razgovori vođeni u fokusnim grupama, kao i anketa sprovedena u izabranim multietničkim opštinama na Kosovu imali su za cilj da spoznaju stavove pripadnika različitih etničkih grupa o pomirenju, multietničkom i multikulturalnom društvu na Kosovu. Podaci potiču iz sledećih opština: Prizren, Južna Mitrovica, Severna Mitrovica, Kamenica, Štrpce, Gračanica i Istok. Demografski profili ovih sedam opština su prikazani na narednoj tabeli:

Tabela 1. Demografski profili izdvojenih opština

Opština	Ukupan broj stanovnika ⁴	Kosovski Albanci	Kosovski Srbi	Pripadnici drugih manjina na Kosovu
Prizren	177,781	145,718	237	31,826
Južna Mitrovica*	71,909	69,497	14	2,398
Južna Mitrovica	25,050	490	22,530	2,030
Kamenica	37,550	34,186	3,019	345
Štrpce	12,901	3,757	9,100	44
Gračanica	25,000	2,474	21,534	992
Istok	40,795	36,154	1,700	2,941

Ovaj izveštaj počinje kratkim uvodnim delom o međuetničkim odnosima na Kosovu. Rezultati ankete o multietničkom životu na Kosovu, međuetničkom pomirenju i bezbednosti te diskriminaciji se tretiraju u trećem poglavlju ovog izveštaja. Konačno, zaključci o rezultatima su pruženi u četvrtom i petom poglavlju ove studije.

⁴ Shifra e popullatës së përgjithshme e paraqitur më lart është marrë nga Regjistrimi i Popullsisë i vitit 2011 (ose vlerësime të besueshme kur shifra e Regjistrimit nuk ishte e disponueshme).

2. KONTEKST

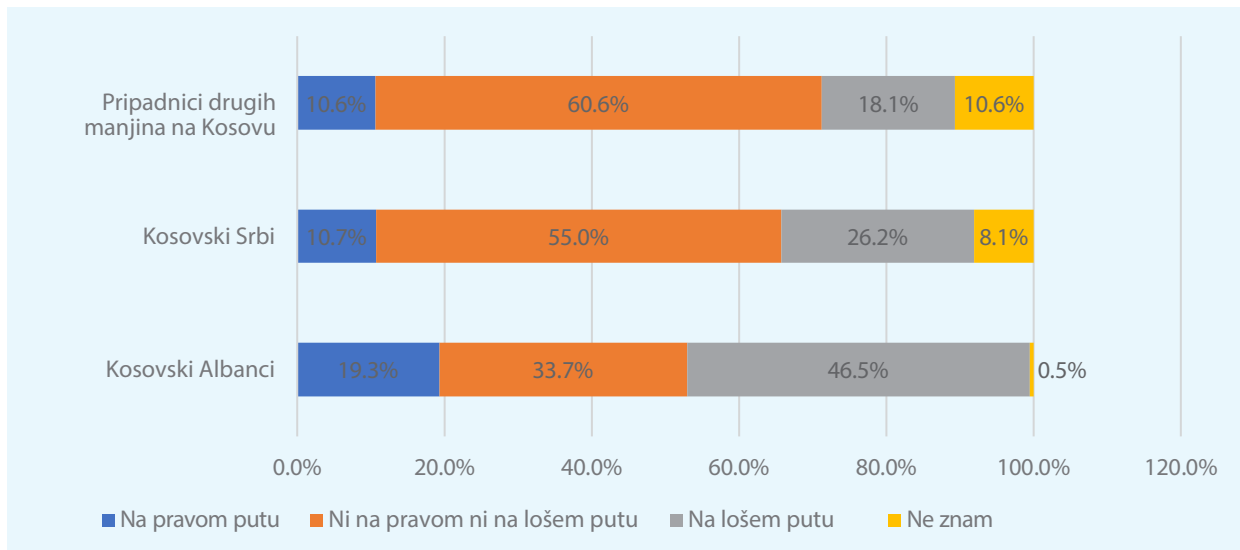
Kosovo ima 1.739.825⁵ stanovnika koje čini većina kosovskih Albanaca, kao i manjinske etničke grupe, uključujući kosovske Srbe,⁶ kosovske Bošnjake, kosovske Turke, kosovske Rome, kosovske Aškalije, kosovske Egipćane, kosovske Gorance i druge. Odnosi među pripadnicima etničkih zajednica na Kosovu su generalno dobri, ali odnosi između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba su napeti čak i 20 godina nakon okončanja oružanog sukoba.

U oružanom sukobu na Kosovu između 1998. i 1999. god. stradalo je ili nestalo više od 13.535 ljudi⁷, a njihove porodice se i dalje bore i nastoje da pronađu njihova nestala tela dve decenije nakon sukoba. Fond za humanitarno pravo u Beogradu i na Kosovu sastavio je 2014. god. spisak sa evidencijom prijava ubistava i nestanka 10.812 civila iz reda kosovskih Albanaca, 2.197 kosovskih Srba, kao i 526 Roma, Bošnjaka, Crnogoraca i drugih nealbanaca.⁸

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1. ŽIVOT U MULTIETNIČKIM OPŠTINAMA

Skoro polovina ispitanika (47%) iz sedam izdvojenih opština smatra da Kosovo nije ni na pravom ni na lošem putu. Dok više od polovine kosovskih Srba (55%) i pripadnika drugih zajednica na Kosovu (61%) smatra da se stvari na Kosovu ne kreću nijednim putem, kosovski Albanci najčešće veruju da stvari idu lošim putem (47%).

Slika 1. Da li mislite da je Kosovo na pravom ili lošem putu? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

⁵ Kosovska agencija za statistiku, popis iz 2011.

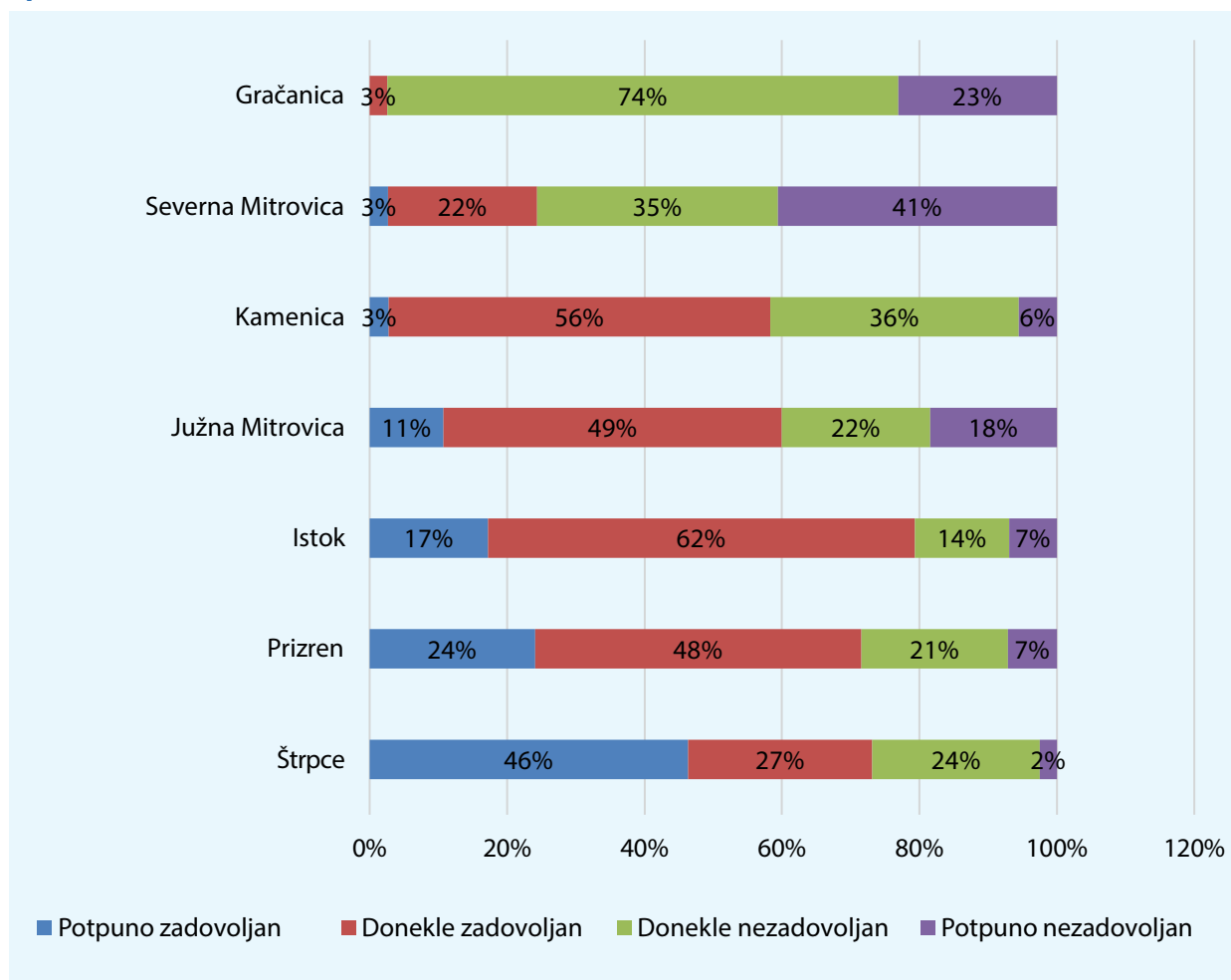
⁶ Dok su u popisu izvršenom 2011. god. učestvovalo 25.532 kosovska Srbina, procenjuje se da još 75.000 koje su bojkotovale popis žive na Kosovu, čime ukupan broj kosovskih Srba koji žive na Kosovu dostiže oko 100.000. Vidi Pregled stanovništva u svetu: <http://worldpopulationreview.com/countries/kosovo-population/>

⁷ Fond za humanitarno pravo (2015). 31.600 dokumenata nesumnjivo potvrđuje stradanje ili nestajanje 13.535 lica tokom rata na Kosovu. <http://www.hlc-rdc.org/?p=28185&lang=de>

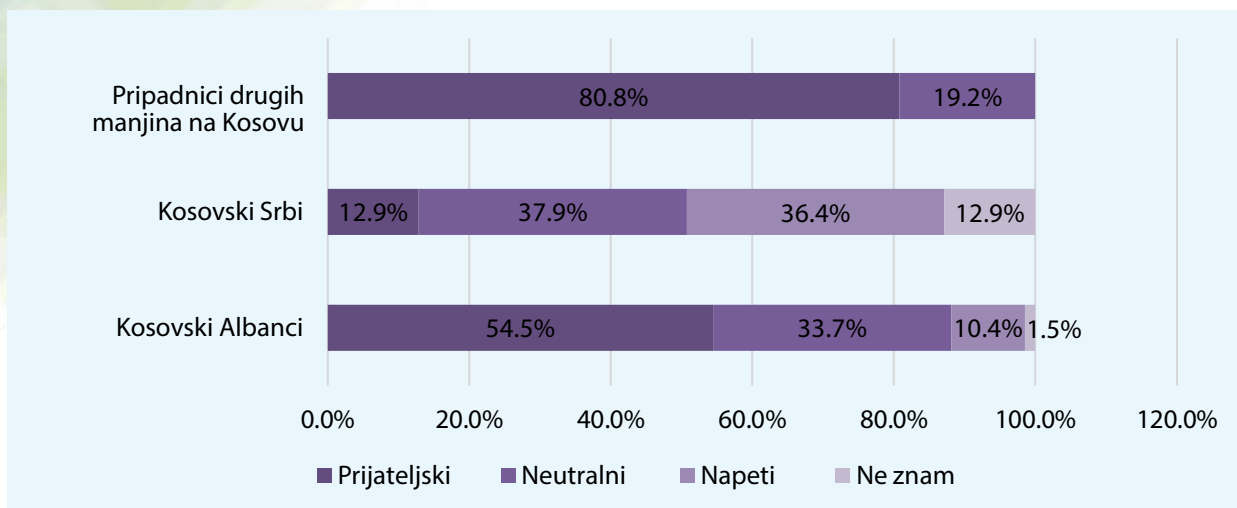
⁸ Ibid

Ukupno 59% ispitanika je izjavilo da je bar donekle zadovoljno radom svoje opštine. Dok ispitanici koji žive u opštinama Štrpce, Prizren i Istok pokazuju najveći stepen zadovoljstva radom lokalnih vlasti, velika većina ispitanika iz Gračanice (97%) i Severne Mitrovice (76%) ili je donekle ili potpuno nezadovoljna radom svoje opštine. Prizren, Istok, Južna Mitrovica, Kamenica i Štrpce pokazuju najviši stepen zadovoljstva radom svoje opštine, dok Gračanica, Severna Mitrovica, kao opštine sa većinskim stanovništvom iz reda kosovskih Srba pokazuju mali stepen zadovoljstva. Ovakvi rezultati otkrivaju da postoji povezanost između stepena zadovoljstva i rada opština te poverenja ljudi u mogućnost pomirenja. Ova tema se ispituje u nastavku izveštaja.

Slika 2. Koliko ste uopšte zadovoljni radom opštine (lokalnih organa vlasti)? (podaci po opštinama)

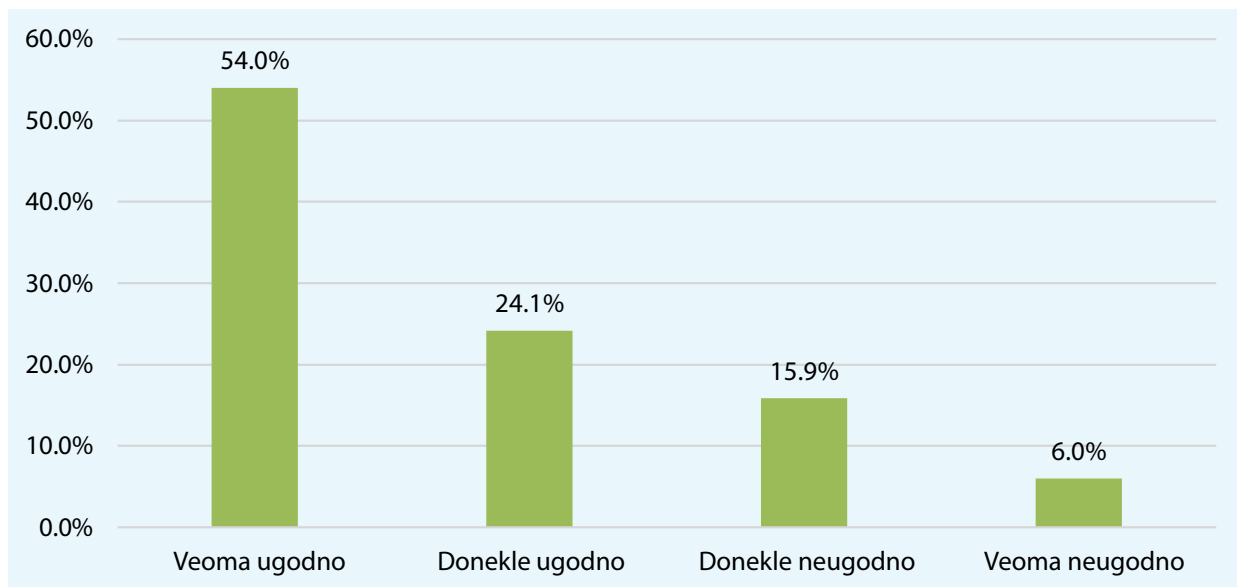

Pošto su sve izdvojene opštine multietničke, ispitanicima je postavljeno pitanje kako gledaju na međuetničke odnose na Kosovu. Dok skoro polovina ispitanika (48%) iz sedam opština deli mišljenje da su međuetnički odnosi na Kosovu prijateljski, tako misli samo 13% kosovskih Srba. U prilog tome ide i podatak da 36% kosovskih Srba smatra da su odnosi među pripadnicima različitih etničkih zajednica na Kosovu napeti dok 10% kosovskih Albanaca i nijedan pripadnik drugih zajednica na Kosovu ne deli isto mišljenje.

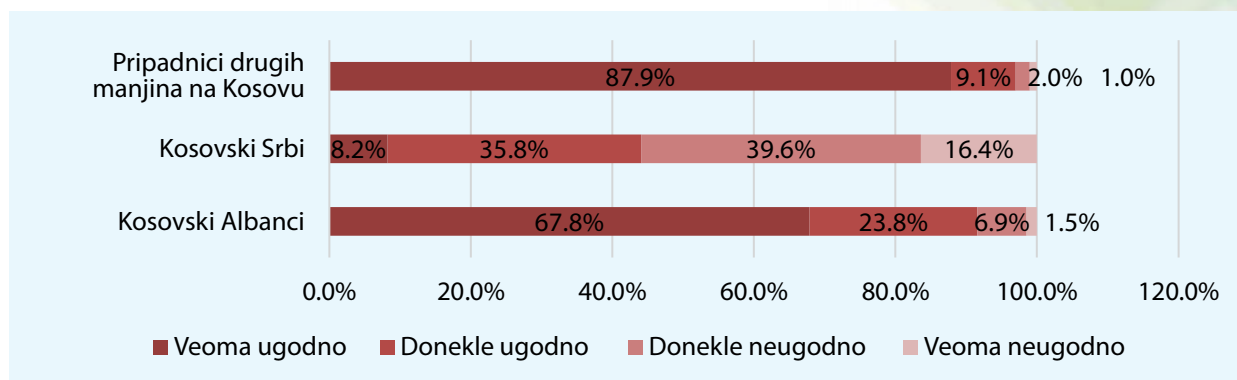
Slika 3. Kako biste ocenili opšte odnose među pripadnicima različitih etničkih grupa na Kosovu? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Pored toga, ispitanicima je postavljeno pitanje da li se osećaju ugodno živeći zajedno sa pripadnicima druge etničke pripadnosti. Više od polovine (54%) izjavilo je da se oseća veoma ugodno, dok je 24% ispitanika izjavilo da se osećaju donekle ugodno. Oko 16% ispitanika je navelo da se oseća donekle neugodno, a samo 6% se oseća veoma neugodno živeći u multietničkoj opštini.

Slika 4. Kako se osećate živeći u multietničkoj opštini?

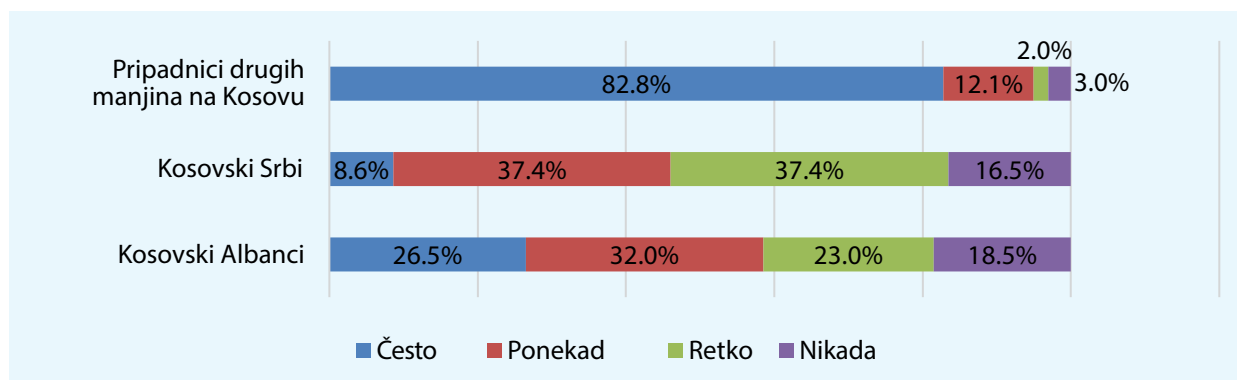
Dok se velika većina pripadnika drugih zajednica na Kosovu (97%) i kosovskih Albanaca (92%) oseća bar donekle ugodno živeći u multietničkom okruženju, više od polovine kosovskih Srba (56%) oseća se ili donekle ili veoma neugodno. Ispitanici iz opštine Gračanica (92%), posebno Severne Mitrovice (73%), navode da je donekle veoma neugodno živeti u multietničkom okruženju. Sa druge strane, ispitanici koji žive u opštinama Kamenica (100%), Prizren (98%), Istok (97%), Južna Mitrovica (74%) i Štrpce (73%) najčešće se osećaju donekle ili veoma ugodno živeći u multietničkom okruženju. Rezultati su opet pokazali da u većinski srpskim opštinama na Kosovu, izuzev Štrpca, manje je verovatno da se ljudi osećaju ugodno u multietničkom okruženju.

Slika 5. Kako se osećate živeći u multietničkoj opštini? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

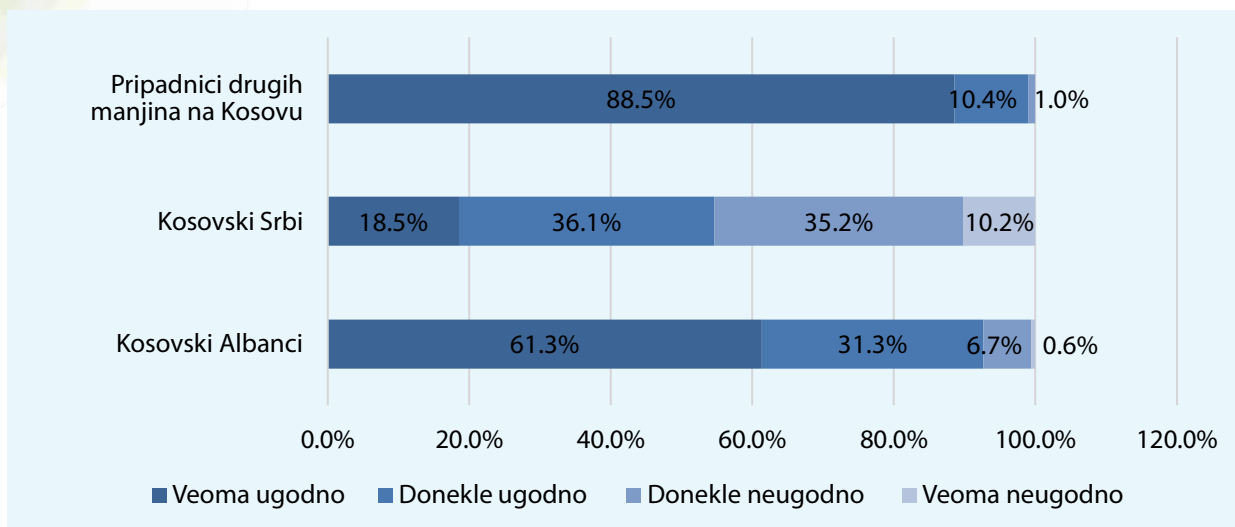
Zaključci razgovora vođenih u fokusnim grupama donekle se razlikuju od rezultata ankete. Učesnici većine fokusnih grupa su naveli da se osećaju dobro živeći u multietničkoj opštini i da im to ne predstavlja problem. Kosovski Srbi iz Kamenice jedini su koji su rekli da se ne osećaju dobro živeći tamo jer osećaju da im nedostaje sloboda kretanja. Naveli su da pokušavaju da održe na minimumu interakciju sa tamošnjim kosovskim Albancima. Učesnici u razgovorima vođenim u Severnoj Mitrovici i Južnoj Mitrovici naveli su da su se stvari smirile poslednjih godina iako su postojale međuetničke tenzije godinama nakon oružanog sukoba iz 1998.-1999. god. U drugim opštinama, učesnici su generalno naveli da se svi prema svima ponašaju sa poštovanjem, bez obzira na njihovu etničku pripadnost. Ovo je posebno slučaj u Prizrenu, gde su učesnici naveli da nema nikakvih problema u pogledu života u multietničkoj opštini i tokom sastanka održanog na albanskom jeziku i onog održanom na srpskom jeziku. U stvari, mnogi učesnici fokusne grupe iz Prizrena, bez obzira na njihovu etničku pripadnost, naveli su da nikada nisu imali nikakvih problema i da uživaju u prilici da se druže sa ljudima različite etničke pripadnosti i upoznaju njihove kulture.

Većina ispitanika (63%) ostvaruje interakciju sa ljudima različite etničke pripadnosti bar ponekad i obično vikendom. Samo je 14% navelo da nikada ne ostvaruje interakciju sa pripadnicima druge etničke pripadnosti. Velika većina pripadnika drugih zajednica na Kosovu (83%) često komunicira sa pripadnicima drugih etničkih grupa. Međutim, kosovski Srbi čine grupu koja najverovatnije ima redovnu (čestu ili povremenu) interakciju sa pripadnicima drugih etničke grupa (46%). Trećina ispitanika iz opštine Severna Mitrovica navodi da obično ne ostvaruje interakciju sa svim pripadnicima drugih etničkih grupa.

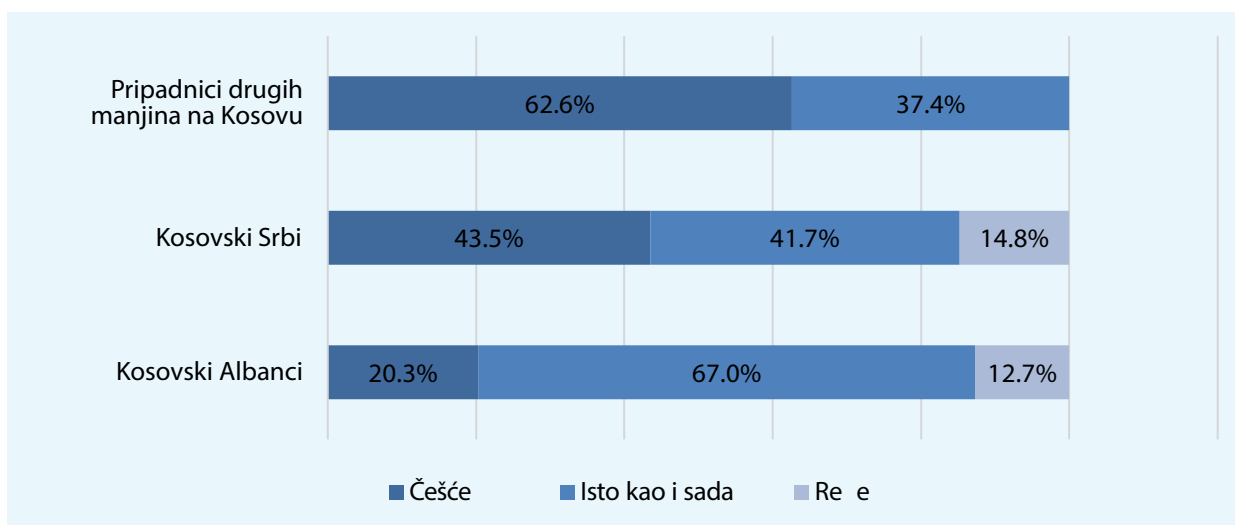
Slika 6. Koliko često sedmično ostvarujete interakciju sa pripadnicima drugih etničkih grupa? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Kosovski Srbi, takođe, najčešće se osećaju veoma neugodno (19%) kada ostvaruju interakciju sa pripadnicima drugih etničkih grupa u poređenju sa 61% kosovskih Albanaca i 89% pripadnika drugih etničkih zajednica na Kosovu. Opet se pokazalo da se veoma veliki broj ispitanika iz Severne Mitrovice oseća donekle ili veoma neugodno (76%) tokom interakcija sa pripadnicima drugih etničkih grupa.

Slika 7. Kako se osećate tokom interakcija sa ljudima pripadnicima drugih etničkih grupa? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Uprkos tome što ne ostvaruju toliko interakcije sa pripadnicima različitih etničkih grupa, 44% kosovskih Srba bi želelo da češće ostvaruje interakciju sa njima. Oko 63% pripadnika drugih zajednica na Kosovu takođe želi da ima više interakcije sa pripadnicima ostalih etničkih grupa koje žive na Kosovu. Dve trećine kosovskih Albanaca (67%) želelo bi da ostvaruje interakciju sa drugim etničkim grupama koliko to čini i sada. Oko 15% ispitanika iz reda kosovskih Srba radije bi ostvarivalo manje interakcije sa pripadnicima druge etničke grupe. Više od polovine ispitanika (54%) iz Severne Mitrovice deli ovo mišljenje.

Slika 8. Da li uopšte želite da razgovarate sa pripadnicima drugih etničkih grupa? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

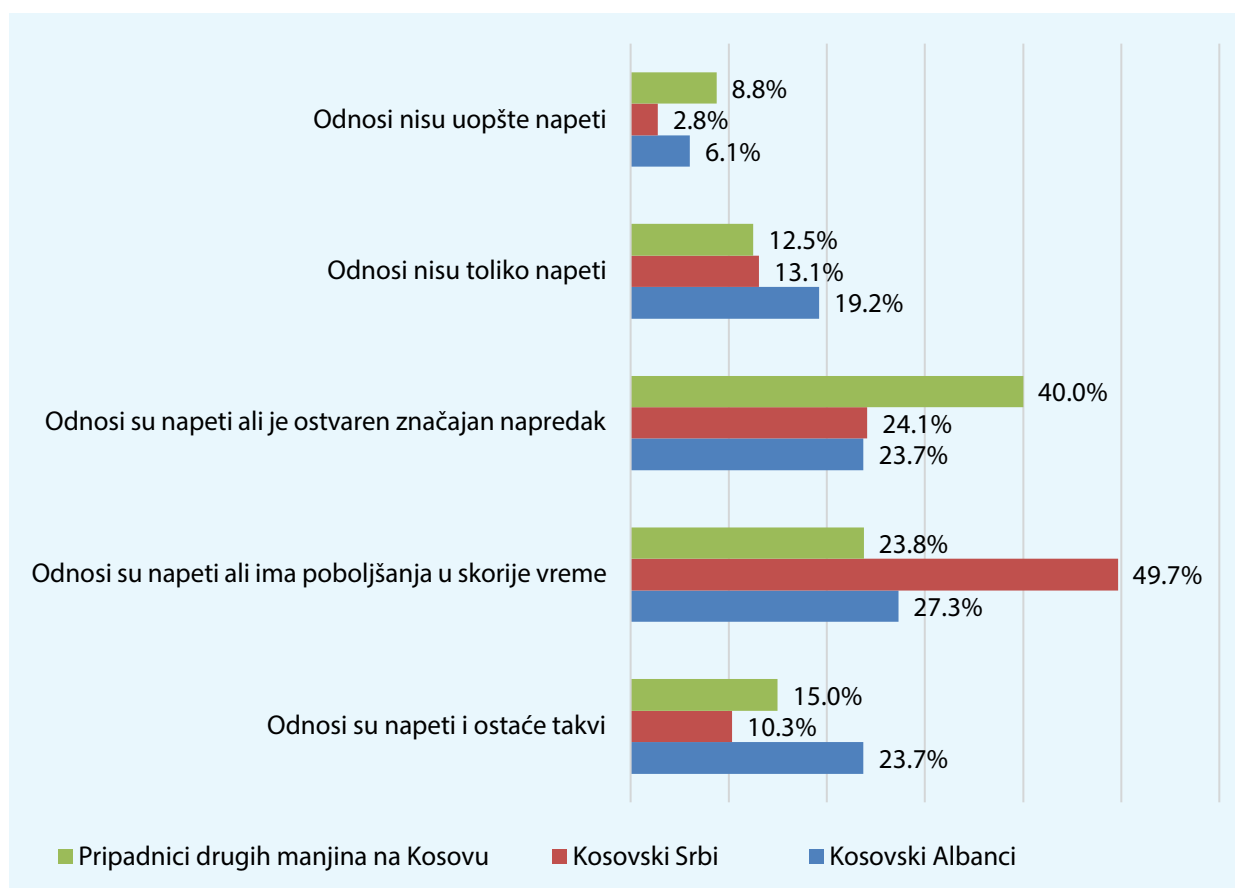
Razgovori vođeni u fokusnim grupama otkrili su da se ispitanici iz Prizrena osećaju najugodnije u interakciji i druženju sa pripadnicima druge etničke grupe. Na sastanku održanom na albanskom i onom održanom na srpskom jeziku u Prizrenu, mnogi su naveli da imaju prijatelje iz različitih etničkih grupa sa kojima se redovno druže.

U drugim opštinama, zaključci razgovora vođenih u fokusnim grupama pokazuju da je interakcija između različitih etničkih grupa, posebno između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba, retka i da se odvija uglavnom na multietničkim radnim mestima ili kada su jednim potrebne usluge drugih.

3.2. MEĐUETNIČKO POMIRENJE

Nalazi ankete otkrivaju da ispitanici iz sedam izdvojenih opština imaju podeljeno mišljenje o odnosima između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba. Dok oko 61% smara da su odnosi napeti uz određeni (34%) ili veliki (27%) napredak, 18% smatra da su odnosi napeti i da će ostati takvi. Pored toga, 21% ispitanika smatra da odnosi između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba nisu toliko napeti ili da nisu uopšte napeti.

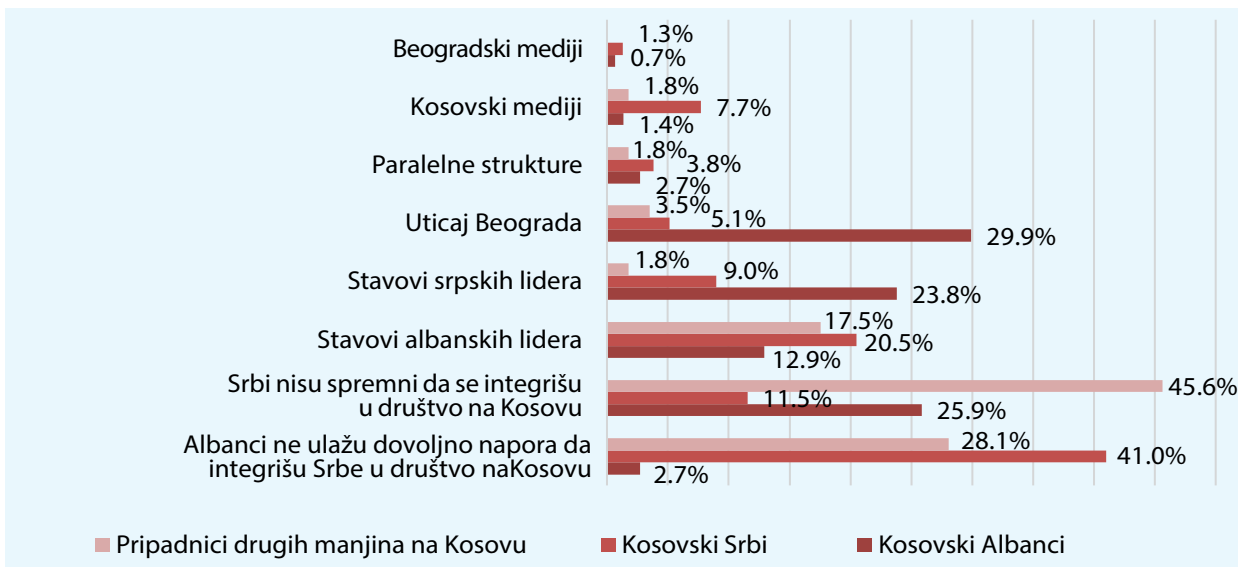
Kosovski Albanci iz sedam izdvojenih opština najčešće smatraju da odnosi između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba nisu toliko napeti ili da nisu uopšte napeti (25%). U isto vreme, polovina ispitanika iz reda kosovskih Srba smatra da su odnosi napeti, ali da je u skorije vreme došlo do poboljšanja.

Slika 9. Koji je od sledećih opisa odnosa između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba po vama najtačniji? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

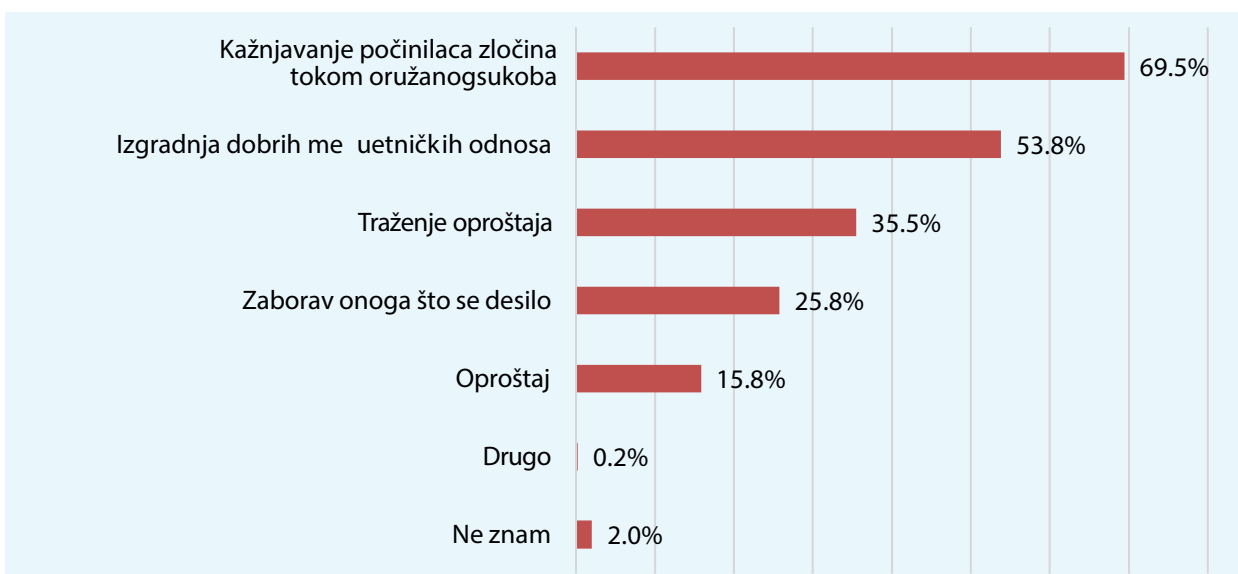

Oni koji smatraju da su odnosi između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba napeti uveliko se razlikuju po mišljenju o tome šta je to što te odnose čini napetim. Dok 41% kosovskih Srba smatra da je glavni razlog što odnosi ostaju napeti zato jer kosovski Albanci ne ulažu napore da integrišu kosovske Srbe u društvo na Kosovu, samo 3% kosovskih Albanaca smatra isto. Kosovski Albanci najčešće ukazuju na uticaj Beograda (30%), stav lidera Srba (24%) ili nespремnost kosovskih Srba da se integrišu u kosovsko društvo (26%) kao glavne uzroke napetih međuetničkih odnosa.

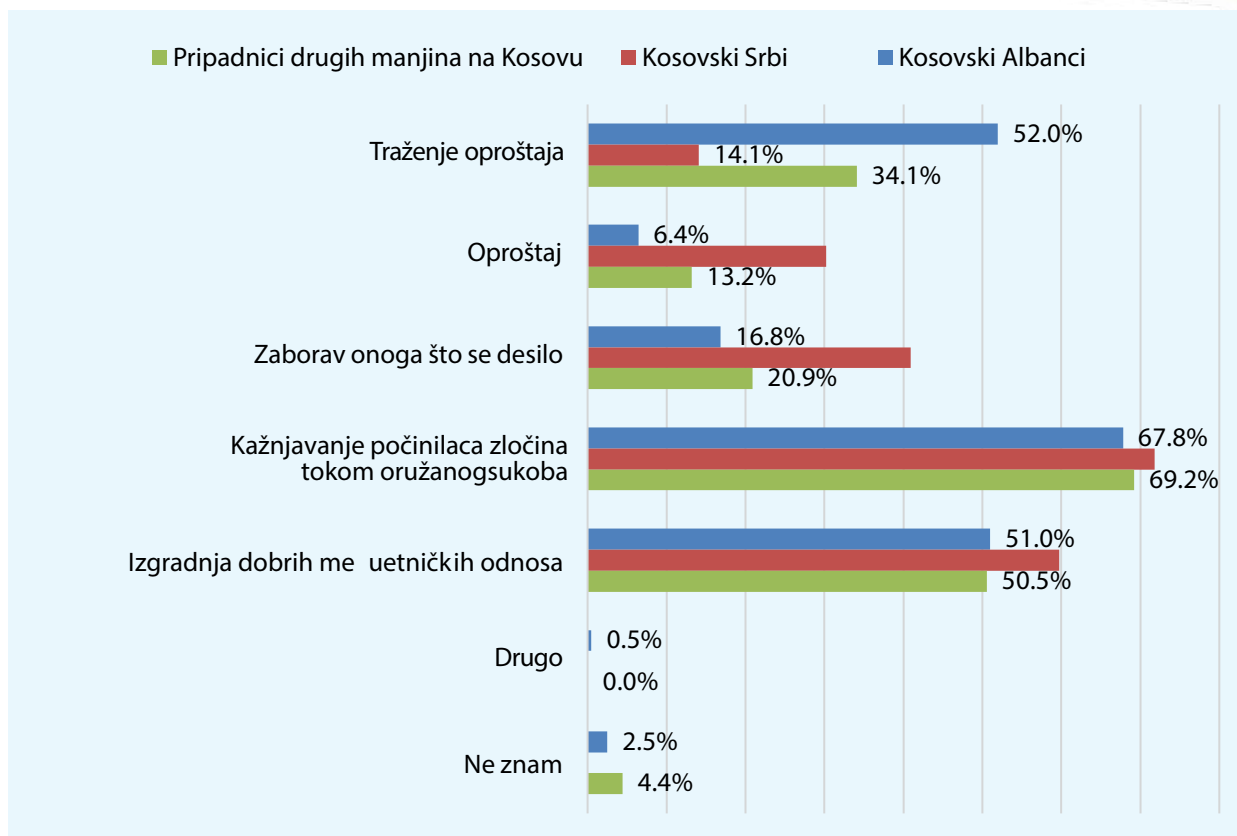
Slika 10. Prema Vašem mišljenju, koji glavni razlog trenutno utiče da su odnosi napeti? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Pošto je glavna tema istraživanja međuetničko pomirenje na Kosovu, veliki broj pitanja je usmeren na tu tematiku. Prvo, ispitanicima u anketi postavljeno je pitanje šta za njih znači pomirenje? Više od polovine navelo je da pomirenje znači kazna za izvršioce zločina tokom oružanog sukoba (70%) i/ili izgradnja dobrih međuetničkih odnosa (54%).

Slika 11. Šta za vas znači pomirenje?

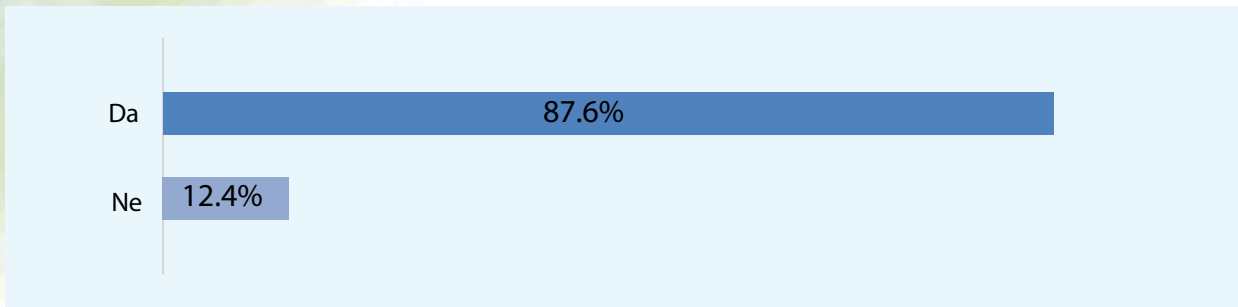
Iako se više od polovine ispitanika iz svake etničke grupe slaže da dve gore pomenute stvari znače pomirenje, u velikoj meri se ne slažu oko drugih definicija pomirenja. Dok više od polovine kosovskih Albanaca (52%) i 34% pripadnika drugih zajednica na Kosovu smara da pomirenje znači i traženje oprostaja za oružani sukob iz 1998-1999 godine, sa tim se slaže samo 14% kosovskih Srba. Kosovski Srbi češće, od druge dve grupe, smatraju da pomirenje znači opraštanje onoga što se desilo u prošlosti (41%) i/ili praštanje svakog zlodela (30%).

Slika 12. Šta je za vas pomirenje? Presek po etničkoj grupi

Učesnici fokusnih grupa naveli su „prihvatanje“, „trpeljivost“, „poverenje“, „jednaka prava“ i „oproštaj“ među rečima koje im padaju na pamet kada razmišljaju o međuetničkom pomirenju. Prema navodima većine učesnika iz reda kosovskih Albanaca, pripadnici različitih etničkih grupa bi trebali da više komuniciraju i da se jedni prema drugima ophode sa poštovanjem kako bi se pomirili. Mnogi od njih su naveli i da bi počinio zločina tokom oružanog sukoba trebalo da se kazne, te da bi Srbija trebalo da prizna Kosovo kao suverenu zemlju pre nego što bi moglo da dođe do pomirenja. Sa druge strane, u fokusnim grupama sa učesnicima iz reda kosovskih Srba, najčešće je sugerisano da su oprostaj, zaborav onoga što se desilo i gledanje u budućnost pristupi za pomirenje pripadnika različitih etničkih grupa koje žive na Kosovu. Većina kosovskih Srba navela je u ovim razgovorima da, ako će doći do pomirenja, ljudi svih etničkih pripadnosti trebalo bi da imaju jednaka prava i da se prema njima ophodi sa poštovanjem, bez obzira na etničku pripadnost.

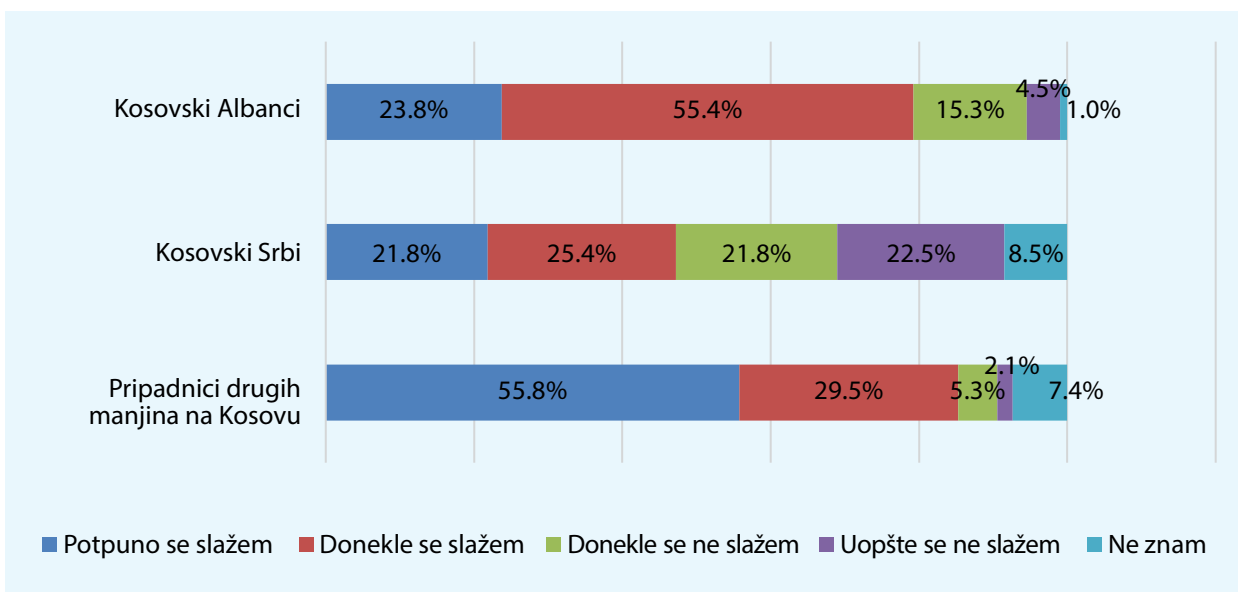
Bez obzira na njihove razlike u mišljenju u pogledu trenutnih međuetničkih odnosa i toga šta pomirenje podrazumeva, velika većina ispitanika svih etničkih pripadnosti smatra da je pomirenje neophodno na Kosovu (88%). Jedini koji se razlikuju od drugih u tom pogledu jesu ispitanici iz Severne Mitrovice gde većina smatra da pomirenje nije neophodno (60%).

Slika 13. Da li je pomirenje neophodno na Kosovu, prema Vašem mišljenju?

Slični rezultati zabeleženi su i u razgovorima vođenim u fokusnim grupama. Osim sastanka sa kosovskim Srbima u Severnoj Mitrovici gde je većina ispitanika navela da ne želi pomirenje jer nije neophodno i da mogu da žive samostalno i bez interakcije sa kosovskim Albancima, učesnici svih drugih fokusnih grupa naveli su da žele da dođe do međuetničkog pomirenja na Kosovu.

Iako se velika većina ispitanika slaže da je pomirenje na Kosovu neophodno, pripadnici različitih etničkih grupa ne slažu se oko verovatnoće da će doći do pomirenja. Dok se većina pripadnika drugih zajednica na Kosovu (85%) i kosovskih Albanaca (79%) donekle slaže da je pomirenje na Kosovu moguće, samo 47% kosovskih Srba smatra isto.

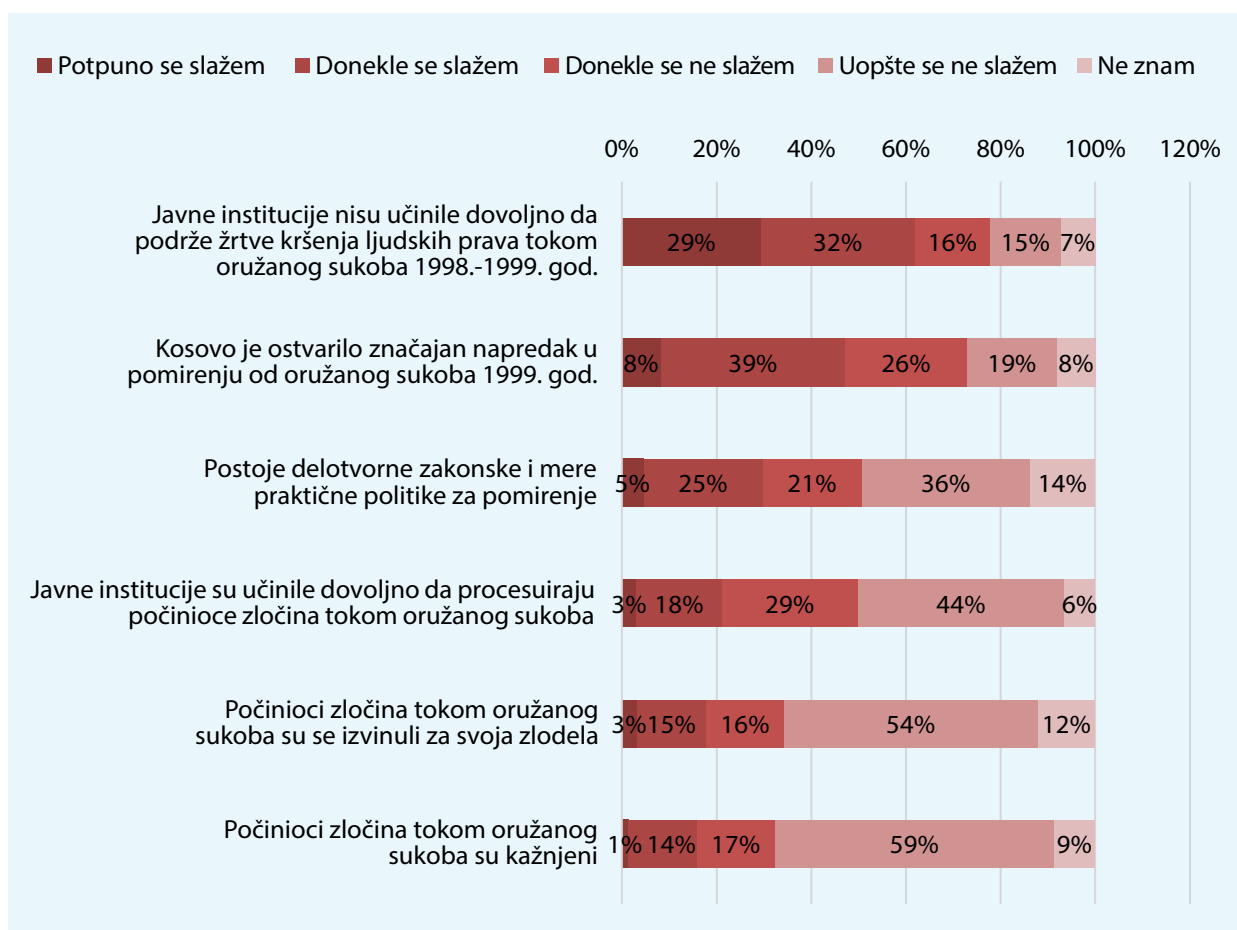

Slika 14. U kojoj meri se slažete da je pomirenje na Kosovu moguće?

Zaključci razgovora vođenih u fokusnim grupama daju donekle drugačiju sliku u pogledu mogućnosti da dođe do pomirenja. U većini slučajeva, učesnici fokusnih grupa su naveli da su skeptični u pogledu toga da će se pomirenje desiti uskoro. Prema njima, postoji puno „otvorenih rana“ od oružanog sukoba iz 1998-1999 god. koje bi trebalo da se saniraju pre nego što bi moglo da dođe do pomirenja. Ispitanici navode da je suočavanje sa prošlošću preduslov za pomirenje. Interesantno je da je tokom fokusnih grupa sa kosovskim Albancima postojalo opšte mišljenje da iako su oni spremni da se pomire, kosovski Srbi to ne žele. Sasvim suprotno mišljenje izneto je tokom fokusnih grupa sa kosovskim Srbima koji su naveli da kosovski Albanci ne žele da rade na međuetničkom pomirenju.

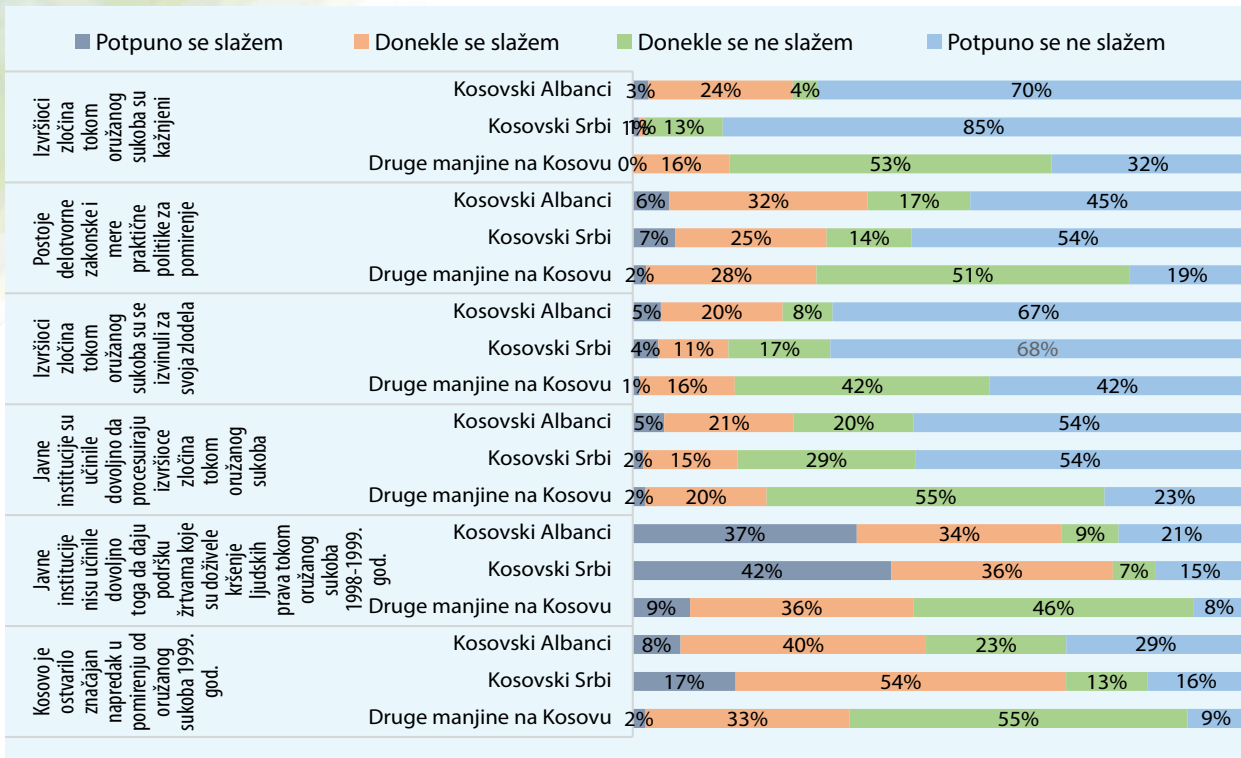
Osim toga, ispitanici svih etničkih pripadnosti naveli su da su kulturološke razlike, loš uticaj politike, jezičke prepreke, nepostojanje bezbednosti i slobode kretanja, kao i etnička diskriminacija neke od prepreka za postizanje pomirenja. Kosovski Albanci su naveli da je problem nestalih lica iz sukoba 1998-1999 god. takođe velika prepreka u ovom pogledu.

Ispitanici iz sedam opština izrazili su veliko nezadovoljstvo radom na suočavanju sa problemom sukoba iz 1998-1999 god. Tri četvrtine ispitanika (76%) ne veruje da su počinioci zločina tokom oružanog sukoba kažnjeni, a sličan broj (70%) ne veruje da su se ti počinioci izvinili za ono što su uradili. Osim toga, prema navodima većine ispitanika (61%), javne institucije nisu učinile dovoljno da daju podršku žrtvama koje su doživele kršenje ljudskih prava tokom oružanog sukoba 1998-1999 god. Manje od polovine ispitanika (47%) smatra da je Kosovo ostvarilo značajan napredak u pravcu pomirenja od oružanog sukoba 1998-1999 godine, a još manje (30%) veruje da postoje delotvorne zakonske i mere praktične politike koje omogućavaju pomirenje.

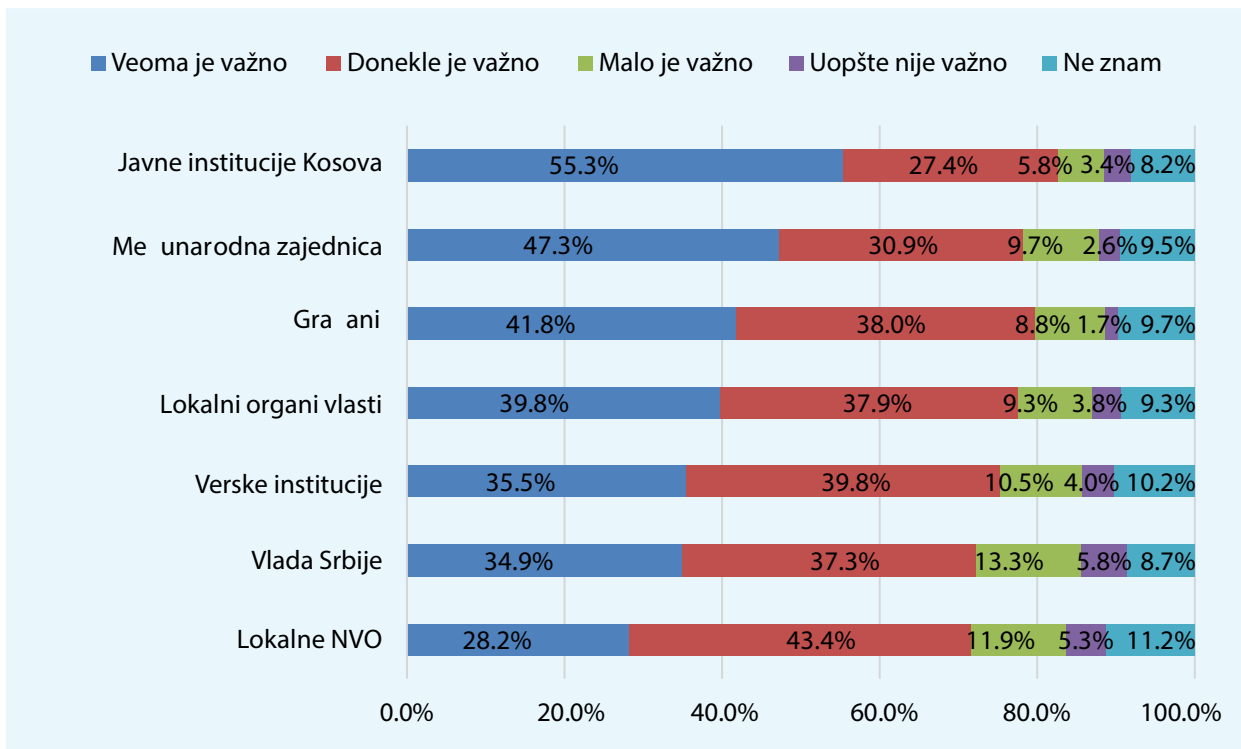
Slika 15. Do koje mere se slažete sa sledećim izjavama o oružanom sukobu iz 1998.-1999. god. i međuetničkim pomirenjem?

Među pripadnicima različitih etničkih grupa nije bilo velikih razlika u mišljenjima po ovom pitanju pošto se pripadnici svih etničkih grupa u velikoj meri slažu da počinioci zločina tokom oružanog sukoba nisu kažnjeni i da javne institucije nisu učinile dovoljno da procesuiraju počinioce ratnih zločina. Jedna primetna razlika je u tome da se pripadnici drugih manjina na Kosovu najčešće ne slažu (54%) da javne institucije nisu učinile dovoljno da podrže žrtve kršenja ljudskih prava tokom oružanog sukoba 1998-1999. godine u poređenju sa kosovskim Albancima (30%) i kosovskim Srbima (22%).

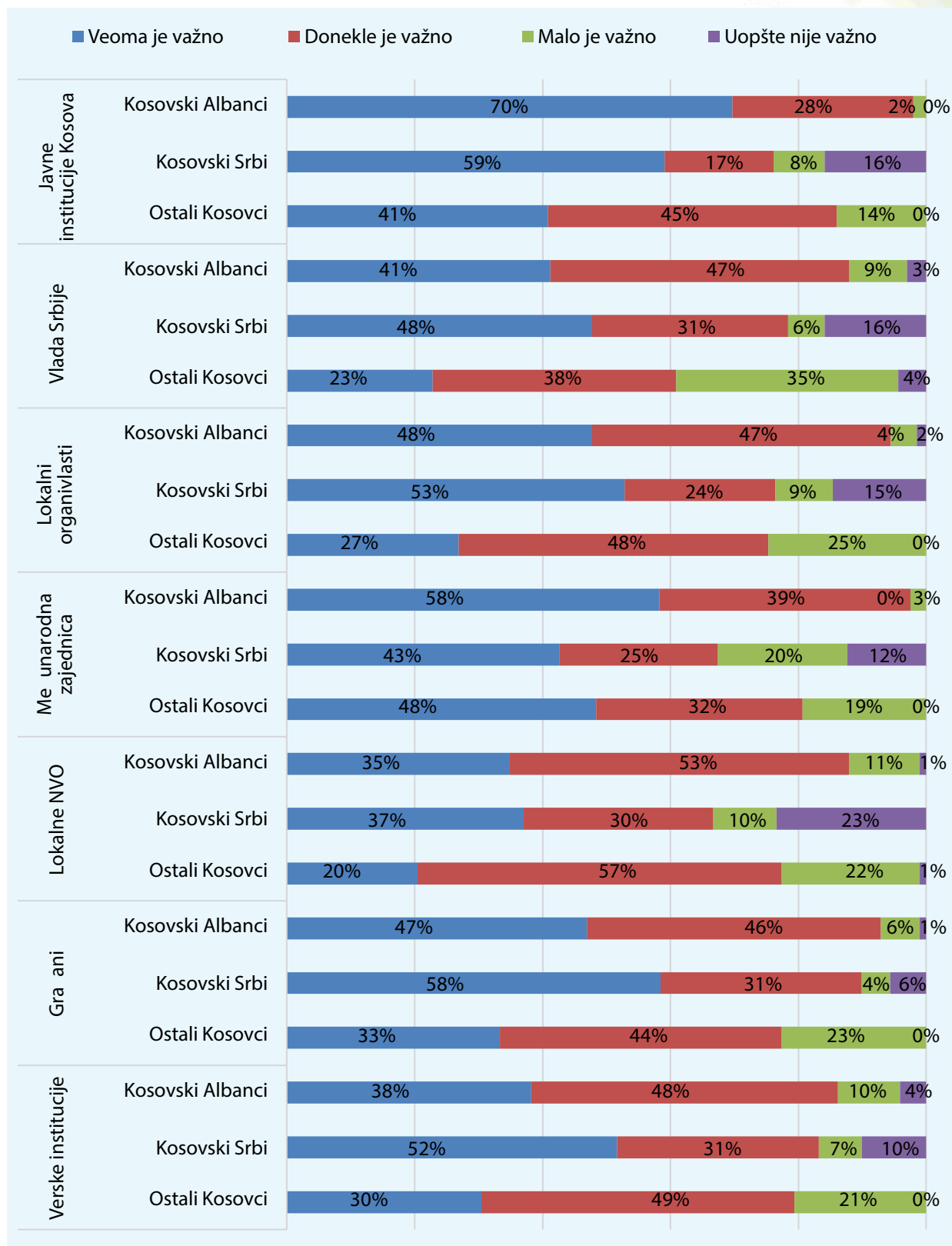
Slika 16. Do koje mere se slažete sa sledećim izjavama o oružanom sukobu iz 1998.-1999. god. i međuetničkim pomirenjem? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Više od polovine ispitanika (55%) je ustvrdilo da je uloga javnih institucija na Kosovu u promovisanju pomirenja veoma važna. Veliki udeo ispitanika (47%), takođe smatra da je umešanost međunarodne zajednice veoma važna, kao i uloga stanovnika Kosova (42%).

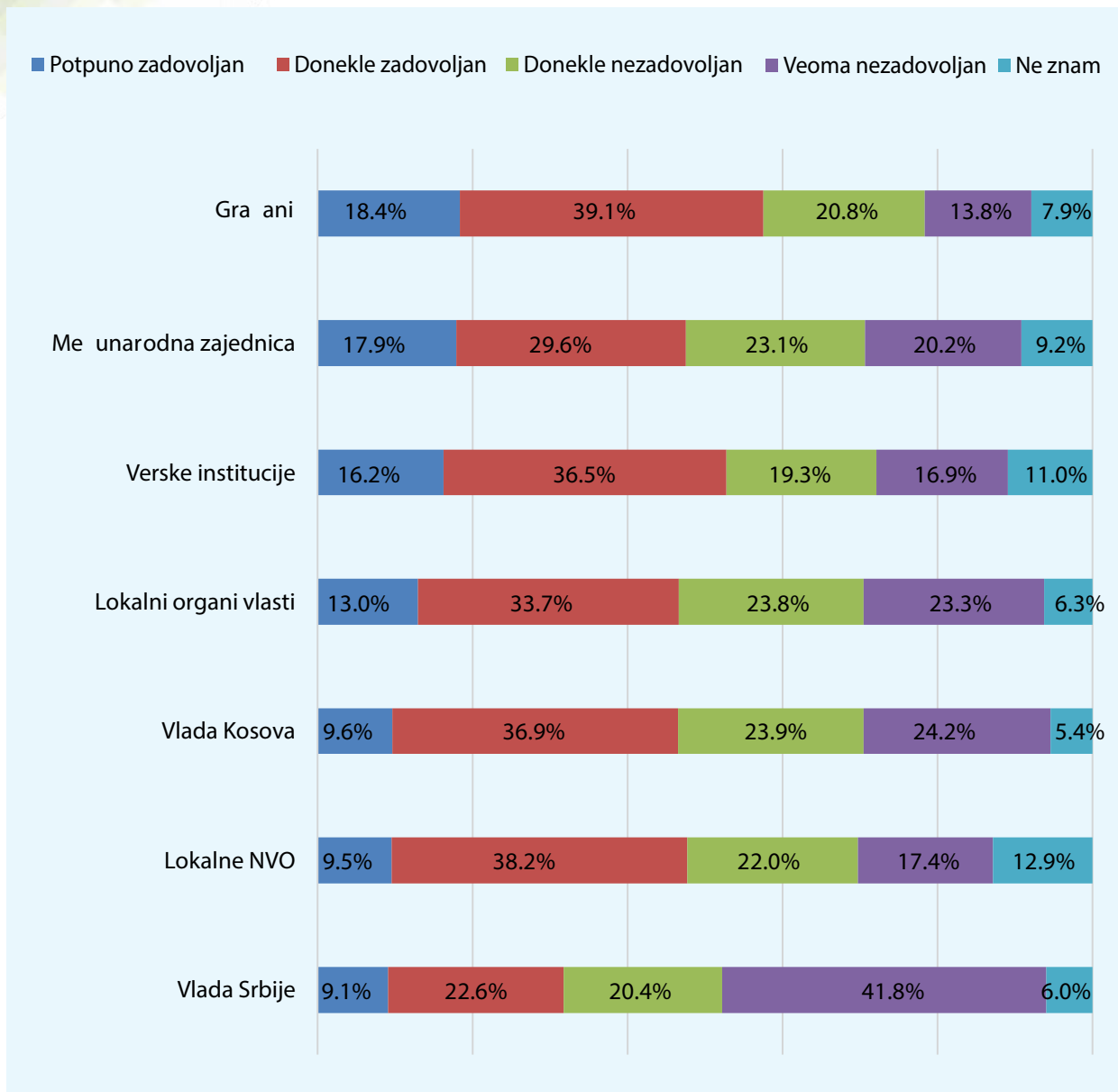
Slika 17. Kako gledate na ulogu sledećih mehanizama/programa za promovisanje pomirenja na Kosovu?

Verovatnije je da će kosovski Albanci i kosovski Srbi gledati na ulogu organa vlasti na Kosovu i u Srbiji kao važnu, nego pripadnici drugih zajednica na Kosovu, pošto samo 41% pripadnika drugih zajednica na Kosovu smatra da je uloga javnih institucija na Kosovu veoma važna, a još manje (23%) da je uloga institucija Srbije veoma važna.

Slika 18. Kako gledate na ulogu sledećih mehanizama/programa u promovisanju pomirenja na Kosovu? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Ispitanici su najnezadovoljniji radom vlasti Srbije na promovisanju pomirenja (62% veoma/donekle nezadovoljna). Više od polovine ispitanika smatra da su sami ljudi (58%) i verske institucije (53%) obavili zadovoljavajući posao u pravcu promovisanja pomirenja na Kosovu.

Slika 19. Koliko ste zadovoljni radom sledećih mehanizama u promovisanju pomirenja na Kosovu?

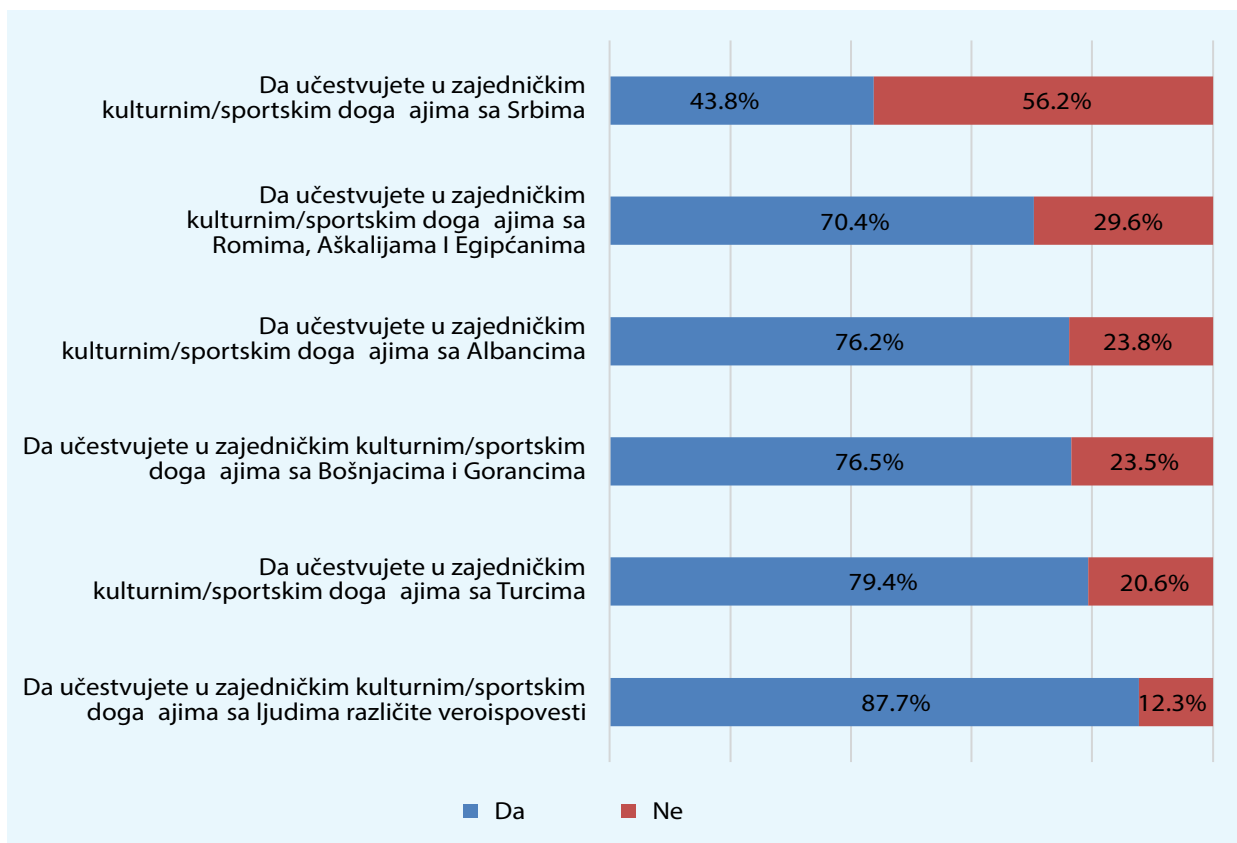
Kao što je prikazano na Slici 20, samo 20% kosovskih Srba je zadovoljno ili potpuno zadovoljno radom javnih institucija na Kosovu u promovisanju pomirenja na Kosovu u poređenju sa 60% kosovskih Albanaca i pripadnika drugih zajednica na Kosovu. Slično tome, kosovski Albanci su znatno manje zadovoljni (27% zadovoljnih/veoma zadovoljnih) radom vlasti Srbije u pogledu promovisanja pomirenja nego kosovski Srbi (48% zadovoljnih/veoma zadovoljnih).

Slika 20. Koliko ste zadovoljni radom sledećih mehanizama u promovisanju pomirenja na Kosovu? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

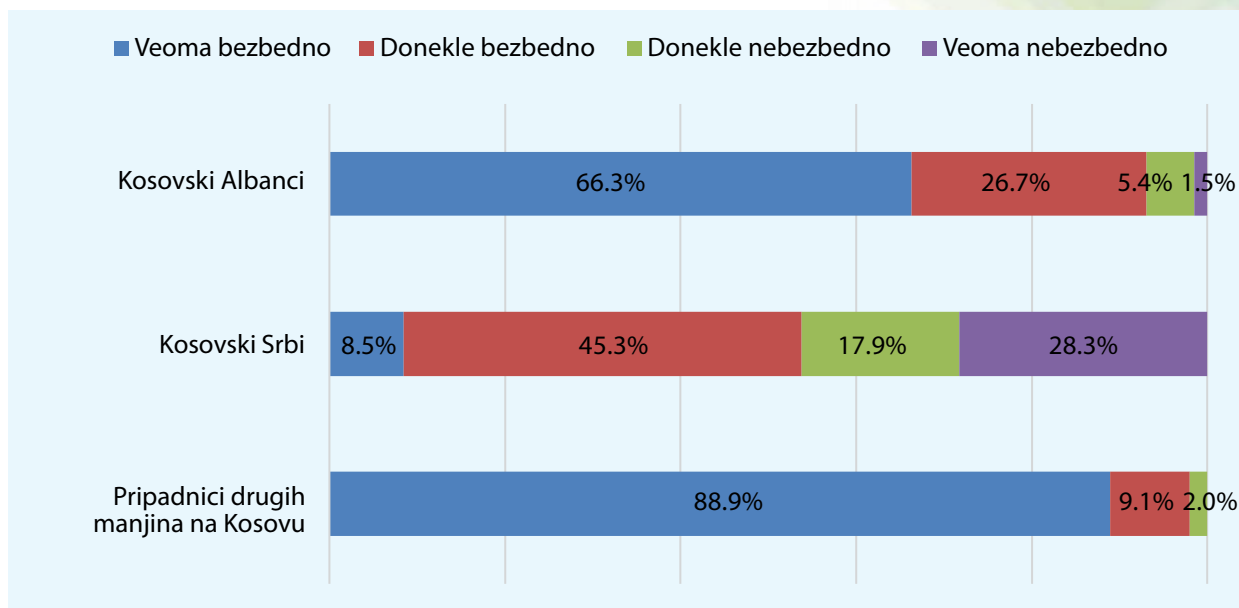
Većina učesnika razgovora vođenih u fokusnim grupama održanih u sedam opština navela je da su javne institucije Kosova i Srbije odgovorne za predvođenje rada na putu pomirenja. Međutim, navode da su ljudi izgubili poverenje u političare koji se jedino zanimaju za svoje karijere i lične interese. Učesnici su naveli da bi međunarodna zajednica trebalo da pomaže ceo proces pomirenja na Kosovu. U opštini Štrpce, učesnici obe etničke grupe, kosovski Srbi i kosovski Albanci, naveli su da bi opština i NVO trebalo da rade zajedno na osmišljavanju programa i aktivnosti koje spajaju tamošnje kosovske Albance i kosovske Srbe kao sredstvo koje bi pomoglo pomirenje. Na pitanje da li bi bili spremni da učestvuju u zajedničkim aktivnostima sa ljudima različite veroispovesti ili etničke pripadnosti, ispitanici su naveli da bi se najverovatnije složili da učestvuju u zajedničkim aktivnostima sa pripadnicima druge veroispovesti (88%). U smislu etničkih grupa, ispitanici bi se najviše složili da učestvuju u zajedničkim aktivnostima sa Turcima (79%), Bošnjacima i Gorancima (77%), i sa Albancima (76%), dok bi se najmanje složili da učestvuju u zajedničkim aktivnostima sa Srbima (44%).

Slika 21. Da li se slažete sa sledećim mogućnostima?

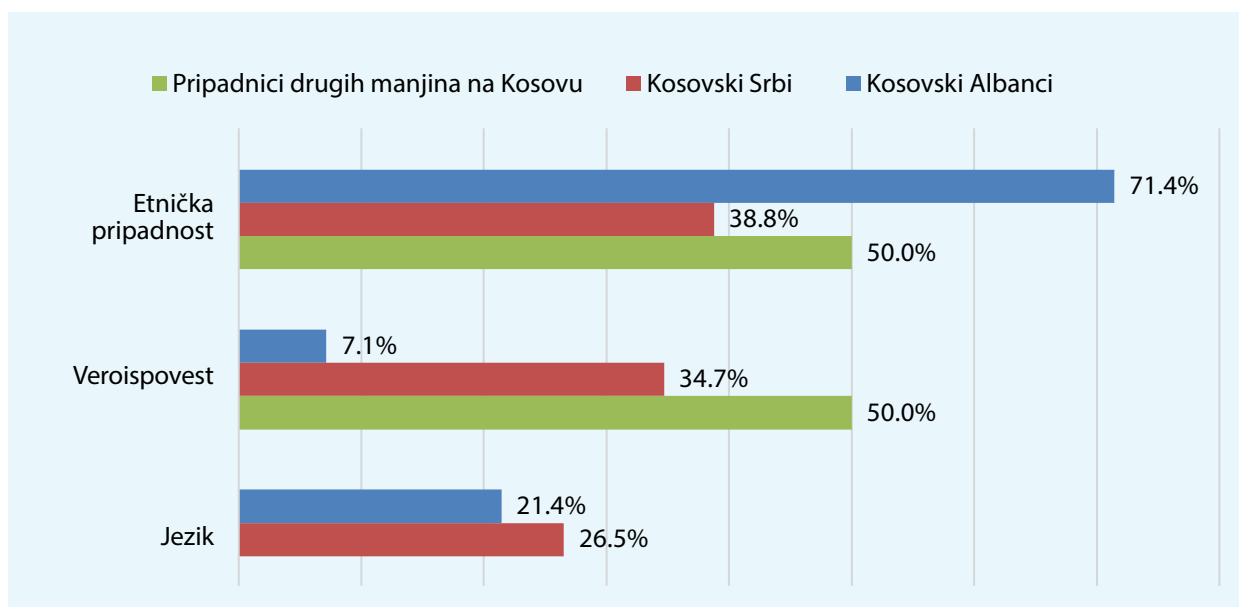
3.3. BEZBEDNOST I DISKRIMINACIJA

Devetina ispitanika iz reda pripadnika drugih zajednica na Kosovu iz sedam izdvojenih opština oseća se veoma bezbedno (89%) kada izađe vani, 9% njih se oseća donekle bezbedno, a samo 2% se osećaju donekle nebezbedno. Dve trećine kosovskih Albanaca oseća se veoma bezbedno kada izađe vani (66%), 27% oseća se bezbedno, a samo 7% oseća se donekle ili veoma nebezbedno. Sa druge strane, bezbednost je predmet zabrinutosti (donekle/veoma nebezbedno) za 46% kosovskih Srba koji navode da se osećaju bar donekle nebezbedno.

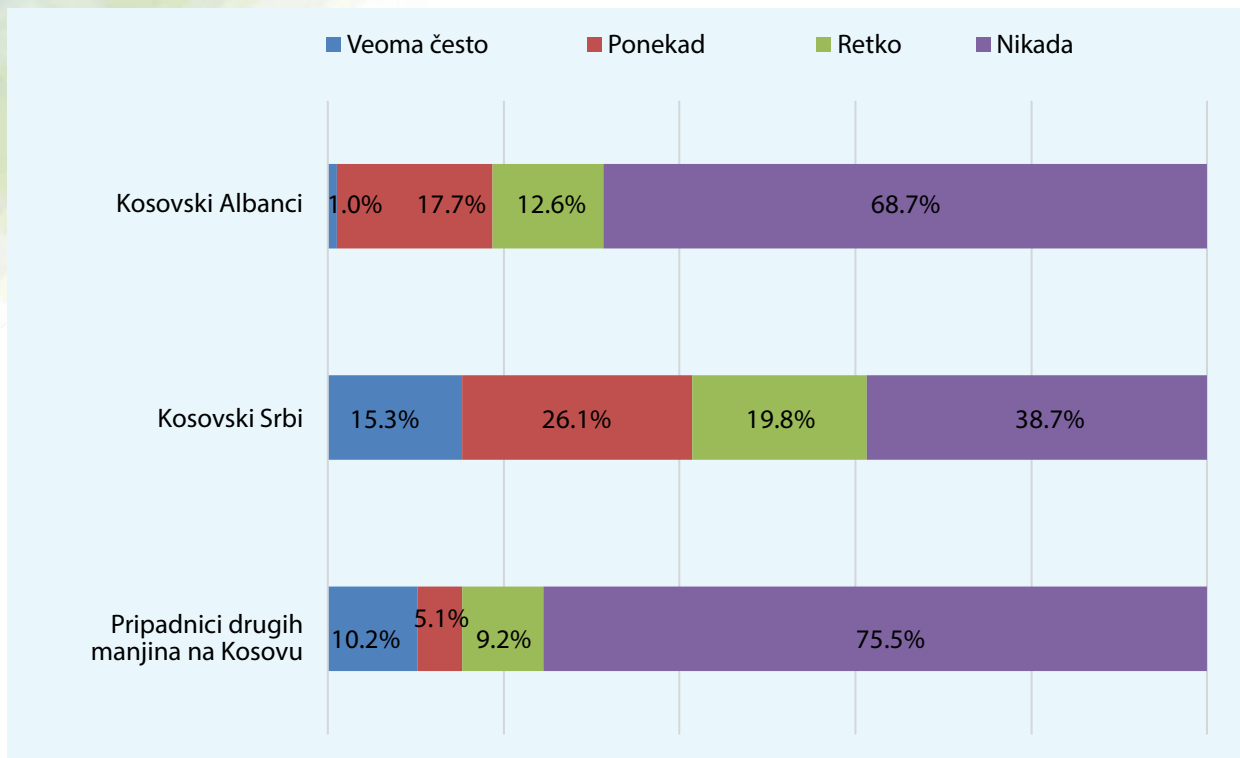
Slika 22. Da li se osećate bezbedno kada izađete vani? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Razlog zbog kojeg se 71% kosovskih Albanaca oseća nebezbedno je njihova etnička pripadnost dok za kosovske Srbe razlozi variraju između etničke pripadnosti, veroispovesti i jezika. Pripadnici drugih zajednica na Kosovu tvrde da se osećaju nebezbedno uglavnom zbog svoje etničke pripadnosti (50%) ili veroispovesti (50%).

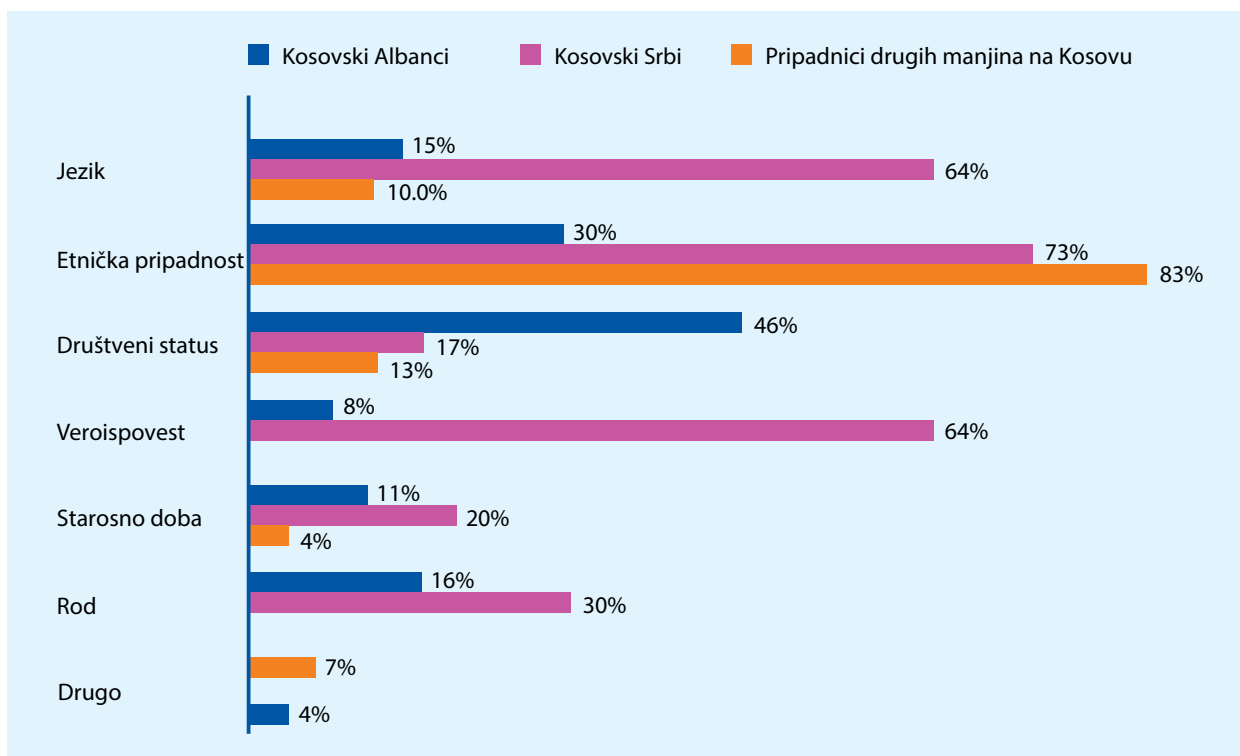

Slika 23. Koji je razlog zbog kojeg se osećate nebezbedno? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Od 19% kosovskih Albanaca koji su se ponekad osetili diskriminisano u poslednjih 12 meseci, 30% smatra da je razlog zbog diskriminacije njihova etnička pripadnost. Ova cifra je znatno veća za 41% kosovskih Srba koji su se osetili diskriminisano u proteklih godinu dana. Pored toga, 64% smatra da su njihov jezik i/ili veroispovest igrali ulogu u diskriminaciji sa kojom su se suočili. Oko 15% pripadnika drugih zajednica na Kosovu navelo je da je bar ponekad diskriminisano u proteklih godinu dana i da je diskriminacija uglavnom potekla zbog njihove etničke pripadnosti (83%).

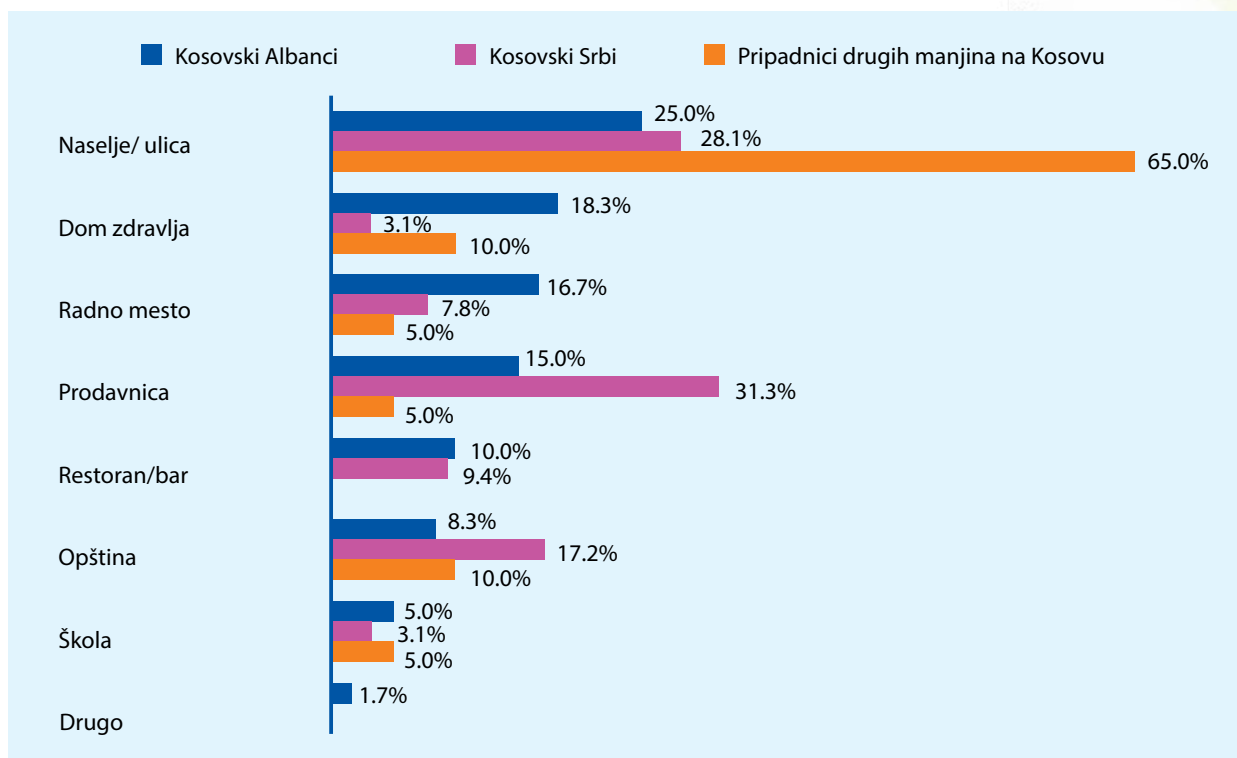

Slika 24. Koliko ste se često osetili diskriminisanom, ako jeste, u proteklih godinu dana? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Slika 25. Zašto ste diskriminisani, prema Vašem mišljenju? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Od 15% drugih zajednica na Kosovu kojih je navelo da se bar ponekad osetilo diskriminisano u proteklih godinu dana, 65% je navelo da se diskriminacija najčešće desila u kraju/na ulici. Kod kosovskih Srba koji su se osetili diskriminisano najčešće se to desilo u radnji/prodavnici (31%) za razliku od druge dve grupe. Kosovski Albanci najčešće su diskriminisani u kraju (25%) ili u zdravstvenoj ustanovi (18%).

Slika 26. U kojoj situaciji ste najčešće doživeli diskriminaciju? (podaci po etničkoj grupi ispitanika)

Dok ukupan procenat ljudi koji su se osetili diskriminisano bar ponekad u proteklih godinu dana iznosi 25%, taj procenat je znatno veći u opštinama Gračanica (82%) i Kamenica (61%). Ovo je posebno slučaj sa kosovskim Srbima: svi ispitanici iz redova kosovskih Srba koji žive u Kamenici osetili su se diskriminisano bar ponekad u proteklih godinu dana, kao i 85% ispitanika iz redova kosovskih Srba u Gračanici. Dve trećine ispitanika koji su se osetili diskriminisano u Kamenici navodi da se to obično dešava na ulici/u kraju, dok se diskriminacija u Gračanici, bez obzira na etničku pripadnost, češće dešava u opštini (39%) ili prilikom posete radnji/prodavnici (39%).

U tom pogledu, tokom sastanaka fokusne grupe u Gračanici sa kosovskim Albancima, nekoliko učesnika se požalilo na diskriminaciju koju iskazuju opštinske vlasti prema albanskoj zajednici koja tamo živi. Prema njihovim navodima, gradonačelnik ulaže samo u krajeve u kojima uglavnom žive kosovski Srbi. Slično mišljenje dele učesnici fokusnih grupa u Kamenici i Istoku iz redova kosovskih Srba koji su naveli da opštinske vlasti moraju da porade na jednakom ophođenju prema svima, bez obzira na etničku pripadnost.

4. RASPRAVA I ZAKLJUČCI

Uprkos napetostima, velika većina ispitanika smatra da je pomirenje na Kosovu neophodno (88%). Podrobnija analiza zaključaka pokazuje značajne razlike između kosovskih Albanaca, kosovskih Srba i pripadnika drugih zajednica na Kosovu po ovom pitanju pošto kosovski Srbi znatno češće odbijaju da odgovore na ovo pitanje nego pripadnici drugih dvaju grupa. Bez obzira na to, ispitanici generalno najčešće smatraju da se pomirenje može postići kažnjavanjem počinitelja zločina tokom oružanog sukoba i izgradnjom dobrih međuetničkih odnosa.

Ispitanici iz različitih etničkih grupa razlikuju se u pogledu shvatanja pomirenja po pitanju praštanja, traženja oprostaja i zaboravu. Međutim, među pripadnicima tri grupe nema velikih razlika oko toga da li smatraju da kažnjavanje ratnih zločinaca i izgradnja dobrih međuetničkih odnosa znači pomirenje, pošto se većina slaže da su ove dve stvari važan korak u pravcu postizanja pomirenja.

Uprkos tome što navode da je pomirenje na Kosovu neophodno, mišljenja ispitanika se razlikuju u pogledu verovatnoće. Kosovski Srbi su najskeptičniji od tri grupe. Prema navodima učesnika fokusnih grupa, postoji puno nerešenih stvari iz oružanog sukoba 1998.-1999. godine, uključujući kažnjavanje počinitelja zločina tokom oružanog sukoba i problem nestalih lica. Njihov skepticizam je prisutan u odgovorima na anketu Pulsa javnosti XV iz 2018. godine gde je 40% ispitanika iz reda kosovskih Srba smatralo da su odnosi između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba napeti i da ostaju napeti. Pored toga, postojao je skepticizam među učesnicima fokusnih grupa u pogledu spremnosti druge strane da se pomiri: kosovski Albanci veruju da kosovski Srbi nisu zainteresovani za pomirenje i obrnuto.

Pored toga, učesnici fokusnih grupa pomenuli su i stvari kao što su kulturološke i jezičke razlike, etnička diskriminacija, kao velike prepreke za postizanje pomirenja.

Ispitanici su i u okviru ankete i fokusnih grupa izneli da generalno nemaju probleme sa drugim etničkim zajednicama u svojoj opštini i da obično drže na minimumu interakciju jedni sa drugima.

Dodatna analiza rezultata otkrila je da je stepen verovanja ljudi u pomirenje znatno u vezi sa njihovim stanovištem u pogledu toga da li postoje delotvorne mere praktične politike za omogućavanje pomirenja i njihovog stepena zadovoljstva radom kosovskih i srpskih vlasti na promovisanju pomirenja. Zaključci otkrivaju da je najmanje 40% ispitanika nezadovoljno radom koji su u ovom pogledu obavile vlasti Kosova i Srbije, lokalne vlasti i međunarodna zajednica, dok više od polovine ispitanika smatra da su dobar posao u promovisanju pomirenja obavili sami ljudi i verske institucije. Ovi zaključci pokazuju da je opšte zadovoljstvo radom vlasti Kosova i Srbije veoma malo, uprkos naporima koji se redovno ulažu, pregovorima i posredovanju EU.

Kao što je prethodno navedeno u izveštaju, uprkos činjenici da su Kosovo i Srbija uspeli da se dogovore oko nekoliko stvari, primena sporazuma je spora. Generalno, manje od polovine ispitanika smatra da je Kosovo ostvarilo značajan napredak na pomirenju i traži veću odgovornost vlasti Kosova i Srbije. Pored toga, u razgovorima vođenim u fokusnim grupama otkriveno je da učesnici smatraju da bi ceo proces trebalo da pomaže međunarodna zajednica.

5. KLJUČNI ZAKLJUČCI

Cilj studije bio je da bolje spozna kako institucije, donatori i međunarodne organizacije na Kosovu mogu da na najbolji način podrže pomirenje. Zaključci koji slede daju ideje za propratne aktivnosti kojima bi se obradila tematika pomirenja u saradnji sa javnim institucijama na Kosovu.

ZAKLJUČAK #1: Oko 47% ispitanika smatra da je učešće međunarodne zajednice veoma važno, a 31% donekle važno. Pored toga, učesnici par fokusnih grupa podvukli su značaj međunarodne zajednice kao pomagača u procesu pomirenja.

ZAKLJUČAK #2: Većina ispitanika u opštinama Gračanica (92%) i Severna Mitrovica (73%) navodi da je donekle veoma neugodno živeti u multietničkom okruženju. Pored toga, većina ispitanika iz Severne Mitrovice smatra da pomirenje nije neophodno (60%).

ZAKLJUČAK #3: Iako se etničke grupe razlikuju u shvatanju koncepta pomirenja, sve se slažu oko toga da su kažnjavanje lica koja su izvršila zločine tokom oružanog sukoba i izgradnja dobrih međuetničkih odnosa od presudnog značaja za postizanje pomirenja na Kosovu. Pored toga, učesnici fokusnih grupa smatraju da postoji puno „otvorenih rana“ iz oružanog sukoba iz 1998-1999 god. koje bi trebalo da se saniraju pre nego što bi moglo da dođe do pomirenja. Kosovski Albanci su naveli i to da je problem nestalih lica tokom sukoba 1998-1999 god. takođe velika prepreka u ovom pogledu.

ZAKLJUČAK #4: Skoro polovina ispitanika nezadovoljna je radom javnih institucija na Kosovu u pogledu promovisanja pomirenja. Pored toga, ispitanici uvelik smatraju da javne institucije nisu učinile dovoljno toga da podrže žrtve kršenja ljudskih prava tokom oružanog sukoba 1998-1999 god.

ZAKLJUČAK #5: Javna bezbednost je predmet zabrinutosti za 46% kosovskih Srba koji navode da se osećaju bar donekle nebezbedno vani. Postoji velika pozitivna korelacija između broja ispitanika koji se osećaju bezbedno vani i njihovog stava o mogućnosti da dođe do pomirenja.

ZAKLJUČAK #6: Tokom razgovora vođenih u fokusnim grupama, kosovski Srbi su naveli da kosovski Albanci ne žele da se pomire, a kosovski Albanci su naveli da su kosovski Srbi oni koji ne žele pomirenje. Međutim, anketa je otkrila da većina pripadnika obe etničke grupe podržava međuetničko pomirenje na Kosovu.

ZAKLJUČAK #7: U opštini Štrpce, kosovski Srbi i kosovski Albanci, naveli su da bi opština i NVO trebalo da rade zajedno na osmišljavanju programa i aktivnosti koje spajaju lokalne kosovske Albance i kosovske Srbe kao sredstvo koje bi pomoglo pomirenje. Osim toga, učesnici fokus grupe svih etničkih pripadnosti pomenuli su kulturološke razlike, uključujući i jezik, kao prepreku.

ANEKS 1.

METODOLOŠKI PRISTUP

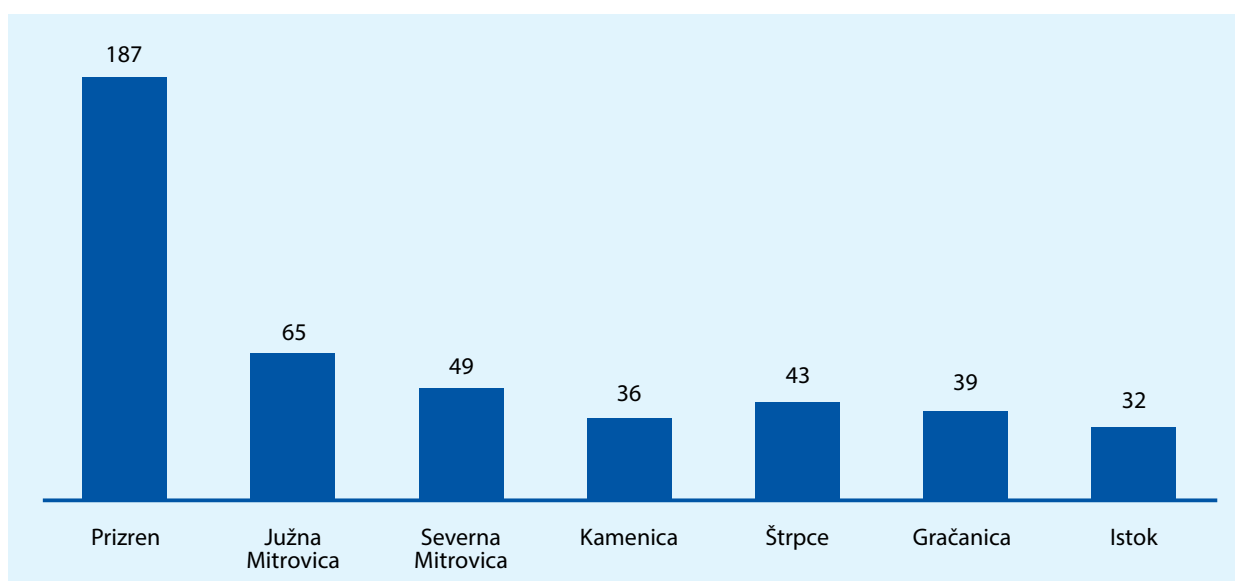
Studiju je sproveo UBO Consulting koristeći mešovite metode pristupa istraživanju koje se sastoje od razgovora vođenih u fokusnim grupama i kvantitativne ankete. Prvo je održano 12 sastanaka fokusnih grupa u sedam izdvojenih opština. Učesnici u razgovorima predstavljali su etničke zajednice na Kosovu koje inače žive u ovim opštinama, uključujući: kosovske Albance, kosovske Srbe, kosovske Bošnjake, kosovske Turke, kosovske Rome, kosovske Aškalijske, kosovske Egipćane i kosovske Gorance. U izboru učesnika fokusnih grupa primenjene su dve metode: metoda istraživačkih panela i vrbovanje licem u lice.

Fokusne grupe su se sastojale od 135 učesnika sa devet do 14 učesnika po grupi. Etnički presek učesnika u fokusnim grupama je sledeći: 49 kosovskih Albanaca (36,2%), 56 kosovskih Srba (41,4%), 10 Bošnjaka (7,4%), 5 Turaka (3,7%), 6 Goranaca (4,4%), 2 Aškalijske (1,5%), 5 Egipćana (3,7%) i 2 Roma (1,5%). Od ukupno 135 učesnika, 68 su žene (50,37%), a 67 učesnika muškarci (49,62%). Izgled i etnički sastav fokusnih grupa je sledeći:

Opština Prizren				
Br. RFG	Rod	Starosno doba	Mesto prebivališta	Etnička pripadnost
2	Muški/ ženski	18 +	Grad/selo	1 – albanska, turska, aškalijska, egipćanska 2 – srpska, goranska, bošnjačka, romska
Južna Mitrovica				
Br. RFG	Rod	Starosno doba	Mesto prebivališta	Etnička pripadnost
1	Muški/ ženski	18 +	Grad/selo	1 – albanska, turska, aškalijska, romska, bošnjačka
Severna Mitrovica				
Br. RFG	Rod	Starosno doba	Mesto prebivališta	Etnička pripadnost
1	Muški/ ženski	18 +	Grad/selo	1 – srpska
Kamenica				
Br. RFG	Rod	Starosno doba	Mesto prebivališta	Etnička pripadnost
2	Muški/ ženski	18 +	Grad/selo	1 – albanska 2 – srpska

Štrpce				
Br. RFG	Rod	Starosno doba	Mesto prebivališta	Etnička pripadnost
2	Muški/ ženski	18 +	Grad/selo	1 – albanska 2 – srpska
Gračanica				
Br. RFG	Rod	Starosno doba	Mesto prebivališta	Etnička pripadnost
2	Muški/ ženski	18 +	Grad/selo	1 – albanska 2 – srpska, romska
Istok				
Br. RFG	Rod	Starosno doba	Mesto prebivališta	Etnička pripadnost
2	Muški/ ženski	18 +	Grad/selo	1 – albanska, egipćanska, aškalijska 2 – srpska, romska, bošnjačka

Na osnovu zaključaka razgovora vođenih u fokusnim grupama, osmišljen je upitnik za anketu sa fokusom na pitanja multietničkog života i pomirenja na Kosovu. Uzorak od 451 razgovora podeljen je u sedam izdvojenih opština srazmerno njihovoj veličini, kao što je prikazano na Slici 1. Slično sastancima fokusnih grupa, anketa je reprezentativna za sve etničke zajednice iz ovih sedam opština.

Slika 27. Uzorak podele (n = 451)

